

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Rozvoj
Systému
Sociálních
Služeb

Doporučený postup č. 3/2021

Požární bezpečnost v pobytových zařízeních sociální péče – metodika

Zpracováno ve spolupráci
Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného
sboru ČR a Ministerstva práce a sociálních věcí

Určeno pro potřebu krajských úřadů, Magistrátu hlavního města Prahy
a poskytovatelů sociálních služeb

V Praze dne: 14. 5. 2021

Vypracoval: Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo vnitra – generální
ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR

Vydává: Odbor sociálních služeb a sociální práce MPSV

Tato metodika je výsledkem společné práce odborníků, spolupracujících s Odborem sociálních služeb a sociální práce MPSV v rámci KA 04 individuálního projektu *Rozvoj systému sociálních služeb*, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003739, a zástupců Odboru prevence MV – GŘ Hasičského záchranného sboru ČR. Hlavním autorem je externí spolupracovník MPSV Ing. arch. Petr Hejtmánek, Ph.D., spolupracovnice za Odbor prevence GŘ HZS ČR byli plk. Ing. Bc. Pavel Tuček a plk. Ing. Tomáš Pavlík.

Obsah

ÚVOD	3
Slovník pojmů.....	4
1 Požární rizika a specifika sociálních služeb.....	6
1.1 Statistika nepožární	6
1.2 Statistika požární	7
1.2.1 Příčiny požárů.....	7
2 Předcházení vzniku požáru.....	11
2.1 Vstup do problematiky	11
2.2 Co dělat, aby nedocházelo k požárům	11
2.2.1 Nedbalost	11
2.2.2 Technické závady	12
3 Jak zajistit bezpečnost při požáru	16
4 Reakce na požár.....	20
4.1 Strategie postupné (horizontální) evakuace	22
5 Školení.....	24
5.1 Vstup do problematiky	24
5.2 Školení z pohledu právních předpisů	24
5.2.1 Povinnost školit.....	24
5.2.2 Obsah školení.....	25
5.3 Školení z pohledu praxe.....	26
5.3.1 Základní pravidla při tvorbě tematického plánu	26
5.3.2 Co má sdělit.....	27
5.3.3 Komu to má sdělit	27
5.3.4 Jak to má sdělit.....	27
5.3.5 Kde to má sdělit	29
6 Změny staveb (rekonstrukce).....	30
6.1 Změny staveb z pohledu požární bezpečnosti	30
6.2 Minimální stavebně technické požadavky pro stávající objekty	31
7 A jak to dělat lépe nebo jinak?	33
7.1 Sjednocení terminologie a změna ČSN 73 0835.....	33
7.2 Rutinní kontroly a checklisty.....	34
7.3 Označování postelí, databázové systémy	34
7.4 Zohlednění instalace stabilního hasicího zařízení	35
7.5 Alternativní opatření pro zajištění požární bezpečnosti stávajících objektů	35
7.6 Možnost postupné evakuace	36
7.7 Dveře na únikové cestě.....	36
7.8 Systémy detekce a vyhledávání	38
7.9 Širší klasifikace objektů sociálních služeb	39

ÚVOD

Požární bezpečnost v pobytových zařízeních sociálních služeb je oproti jiným stavbám specifická zejména v otázce evakuace a evakuace těchto zařízení patří od projektu ve všech fázích existence budovy k nejnáročnějším úkolům: V těchto zařízeních se nacházejí osoby, které mají velmi dlouhou reakční dobu, osoby, které nemusejí vůbec rozumět principu evakuace, osoby, které únikový východ nenajdou, osoby, které se pohybují velmi obtížně nebo se dokonce samy nemohou vůbec pohybovat. Není proto divu, že (nejen) státní požární dozor klade na požární bezpečnost v těchto stavbách velký důraz.

Tento důraz se nejpatrněji odráží v požadavcích zakotvených v požární legislativě – ve vyhlášce č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb, ve znění vyhlášky č. 268/2011 Sb., a pak zejména v normě ČSN 73 0835. Stanovené požadavky se mohou zdát velmi přísné. Problém je ale spíše v tom, že jsou všeobecné (a platí pro téměř pro všechna zařízení sociální péče bez ohledu na velikost) a jsou velmi často v kolizi s požadavky běžného provozu. Tím pádem „překážejí“. Velmi často končí vyřazením požárních bezpečnostních zařízení z provozu, aby nepřekážela. Vznikají tak „třecí plochy“ mezi uživateli objektu a státním požárním dozorem.

Takové „řešení“ samozřejmě není správné: Zprvce požadavky stanovené jsou požadovány z dobrých důvodů, protože mají poskytnout bezpečný prostor a dostatečný čas pro evakuaci výše uvedených rizikových skupin. Zadruhé je potřeba upozornit na fakt, že za bezpečnost klientů zodpovídá provozovatel, nikoli např. hasičský záchranný sbor. Jakékoliv zhoršení stavu požární bezpečnosti jde na vrub provozovatele.

Tato metodika má uvést do vztahu různé aspekty zařízení sociálních služeb a požární bezpečnost staveb a zkouší se zamyslet i nad některými „třecími plochami“:

- kapitola 1 uvádí statistiku mimořádných událostí v pobytových zařízeních sociální péče a rozebírá i příčiny požárů;
- kapitola 2 popisuje základní preventivní úkony, které mají eliminovat nejčastější příčiny mimořádných událostí;
- kapitola 3 vypisuje požadavky požární legislativy na stavbu, které mají zabránit rozšíření požáru;
- kapitola 4 shrnuje technicko-organizační opatření v případě požáru, jde zde zevrubně popsán princip evakuace;
- kapitola 5 popisuje možnosti školení jakožto základní organizační opatření pro prevenci vzniku požáru, pro případný účinný zásah v případě požáru a pro automatizaci vhodných postupů;
- kapitola 6 uvádí specifika požadavků požární bezpečnosti v zařízeních sociální péče v případě umístění do stávajících budov a v případě rekonstrukcí takových provozů;
- kapitola 7 přináší souhrn alternativních řešení požární bezpečnosti v těchto provozech.

Důležité upozornění: Kapitola 7 uvádí některé možnosti, jak vylepšit současný stav požární bezpečnosti pobytových zařízení sociálních služeb. Jde o dobře míněný, nicméně stále subjektivní, názor autorů. Například hodnoty pro stanovení kritérií nové kategorizace požadavků požární bezpečnosti objektů sociálních služeb jsou spíše odrazovým můstkem pro další diskusi.

Slovník pojmů

požární úsek (PÚ): Místnost nebo soubor místností, které jsou od ostatních prostorů v objektu odděleny požárně dělicími konstrukcemi, tzn. stěnami, stropy nebo uzávěry, od nichž se vyžaduje požární odolnost. Objekt je do PÚ rozdělen v požárně bezpečnostním řešení. Rozdělení je povětšinou libovolné a záleží na zdravé úvaze projektanta. PÚ mohou tvořit i nesourodé funkce, a dokonce jej mohou tvořit provozy v několika podlažích. Někdy však kmenové nebo specifické projektové normy stanoví, co musí být samostatným PÚ bez ohledu na velikost nebo počet podlaží (chráněná úniková cesta, kotelna s velkým topným výkonem, různé strojovny apod.).

nechráněná úniková cesta (NÚC): Jakýkoliv prostor v objektu, v němž se uniká. Unikát se může chodbou, jídelnou, kanceláři apod. Na nechráněné únikové cestě není většinou omezován výskyt hořlavých výrobků, je ale potřeba upozornit, že s rostoucím požárním zatížením na NÚC se zkracuje mezní délka únikové cesty. V objektech sociálních služeb jsou s ohledem na pohybové možnosti klientů délky NÚC výrazně limitovány.

chráněná úniková cesta (CHÚC): Samostatný požární úsek určený speciálně pro evakuaci většího počtu osob. Na rozdíl od NÚC je v CHÚC bezpečnost osob nadřazena všem ostatním vlastnostem. V CHÚC je tedy výrazně limitováno požární zatížení (nesmí se zde téměř vůbec vyskytovat hořlavé výrobky) a požaduje se požární větrání.

lůžková jednotka: Uzavřený soubor místností sloužících k ošetřování a pobytu klientů, obsahuje lůžkové pokoje a doplňující provozní místnosti a pomocné prostory (vyšetřovny, hygienické zázemí, sesterny, sklady apod.).

evakuační sekce: Požárně oddělená část stavby, ze které lze v případě vzniku požáru evakuovat klienty po rovině (tj. v rámci téhož podlaží) do bezpečného prostoru nebo na volné prostranství. Bezpečným prostorem může být navazující chráněná úniková cesta nebo další navazující evakuační sekce, ze které je dále možné evakuovat klienty do chráněné únikové cesty nebo na volné prostranství.

požárně bezpečnostní zařízení (PBZ): Přestože obecně se za PBZ považují zejména elektrická požární signalizace, stabilní hasicí zařízení a zařízení pro odvod kouře a tepla, je potřeba upozornit na fakt, že takových zařízení je mnohem více. Termín požárně bezpečnostní zařízení je definován ve vyhlášce 246/2001 Sb., o požární prevenci, ve znění dalších předpisů. Jde o zařízení pro požární signalizaci, zařízení pro potlačení požáru nebo výbuchu, zařízení pro usměrňování pohybu kouře při požáru, zařízení pro únik osob při požáru, zařízení pro zásobování požární vodou, zařízení pro omezení šíření požáru a náhradní

zdroje elektrické energie. Do kategorií PBZ tak patří i požární klapky, požární dveře a jejich funkční vybavení apod.

vyhrazená požárně bezpečnostní zařízení: Vyhláška o požární prevenci pak z obecné roviny PBZ vyčleňuje vyhrazená PBZ. Vyhrazené druhy PBZ jsou zařízení aktivní požární ochrany, pro jejichž projektování, montáž, kontroly provozuschopnosti, údržbu a opravy platí zvláštní požadavky a tyto činnosti smí provádět pouze osoba s prokázanou odborností. Mezi vyhrazená PBZ patří: elektrická požární signalizace (EPS), zařízení dálkového přenosu (ZDP), zařízení pro detekci hořlavých plynů a par, stabilní hasicí zařízení (SHZ) a polostabilní hasicí zařízení (PHZ), automatické protivýbuchové zařízení, zařízení pro odvod kouře a tepla (ZOKT), požární klapky, požární a evakuační výtahy, záložní zdroje elektrické energie.

1 Požární rizika a specifika sociálních služeb

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“), rozděluje základní druhy a formy sociálních služeb. Druhy sociálních služeb zahrnují:

1. sociální poradenství,
2. služby sociální péče,
3. služby sociální prevence.

Formy sociálních služeb se rozdělují na služby:

1. **pobytové**; služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb,
2. **ambulantní**; služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování,
3. **terénní**; služby poskytované osobě v jejím přirozeném prostředí.

1.1 Statistika nepožární

Pobytové služby péče se ve větším či menším počtu nacházejí v různých zařízeních. Celkem je v ČR evidováno 2268 zařízení pro pobytové služby péče. Jednotlivé typy se liší v počtu, velikosti, popřípadě zaměřením, viz tab. 1, a je patrné, že existují pobytové služby péče s kapacitou od 1 do 334 projektovaných lůžek.

tab. 1: Zařízení pobytových sociálních služeb

kategorie	počet	klienti, minimum	klienti, maximum	medián
azylové domy	217	2	108	29
domovy pro osoby se zdravotním postižením	209	2	233	49
domovy pro seniory	538	2	334	56
domovy se zvláštním režimem	370	2	300	49
domy na půl cesty	27	3	22	10
chráněné bydlení ¹	224	2	237	13
odlehčovací služby	326	1	50	5
služby následné péče	47	1	300	10
sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče	129	1	110	10
týdenní stacionáře	49	2	94	11

Zdroj dat: Registr poskytovatelů sociálních služeb

¹ V případě služby chráněné bydlení se v řadě případů jedná o poskytovatele, kteří službu poskytují ve více zařízeních na různých adresách. Data z registru poskytovatelů sociálních služeb vypovídají o celkem 778 objektech registrovaných dohromady v 229 službách.

1.2 Statistika požární

Z hlediska statistiky HZS ČR (dále jen „statistika“) se budovy, kde jsou poskytovány služby sociální péče pobytovou formou, rozdělují dle jiných pravidel a do jiných kategorií, a to:

1. domovy důchodců pro seniory, zařízení pro tělesně, mentálně nebo smyslově postižené,
2. domy s pečovatelskou službou,²
3. ostatní budovy pro poskytování pobytové sociální služby.

Z výše uvedeného je patrné, že jsou zvlášť vyjmuty domovy pro seniory a ústavy pro tělesně, mentálně nebo smyslově postižené osoby. Domy s pečovatelskou službou jsou v rámci evidence HZS ČR samostatným typem. Všechna ostatní pobytová zařízení sociálních služeb, která nesplňují podmínku domova pro seniory, zařízení pro sociálně nebo smyslově, mentálně postižené osoby nebo ubytovacích zařízení se zajištěnou pečovatelskou službou, lze nalézt v typu ostatní budovy pro sociální zabezpečení. Nicméně i tento typ objektů zahrnuje budovy, v nichž jsou ubytovány osoby vyžadující pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Jedná se zejména o domovy se zvláštním režimem. Zároveň však tato kategorie zahrnuje i budovy, v nichž jsou ubytovány osoby nevyžadující žádnou specifickou pomoc s výhradou poskytnutí bydlení např. azylové domy, domy napůl cesty, noclehárny atd.

Následující grafy znázorňují požáry (obr. 1), počty zraněných (obr. 2) a počet usmrcených (obr. 3) v jednotlivých typech objektů v letech 2010–2019.

tab. 2: Celkové počty událostí a následků v objektech sociální péče za sledované období

požáry	osoby zraněné	osoby usmrcené
320	122	13

Extrakce budov, v nichž je poskytována sociální péče osobám **nevyžadujícím dohled nebo pomoc jiné osoby**, je ze současné evidence HZS ČR velmi komplikovaná. Rozsah a závažnost požárů vznikajících v těchto budovách je však možné dovodit z počtu požárů, při nichž bylo zapotřebí k evakuaci osob osobní asistence zasahujících příslušníků JPO. Ve sledovaném období 2010–2019 bylo evidováno 16 požárů domovů důchodců, 4 požáry domů s pečovatelskou službou a 9 požárů ostatních budov pro sociální zabezpečení, u nichž byla **zcela nezbytná evakuace osob s pomocí jednotek požární ochrany**.

1.2.1 Příčiny požárů

Mezi nejvýznamnější příčiny požárů v těchto typech zařízení patří **nedbalost** (zejména porušení bezpečnostních předpisů při používání předmětů a zařízení, kouření a vznícení potravin) a **technické závady** (zejména od elektroinstalace), jak je patrné z obr. 4. Jedná se o statistiku z let 2010–2019 a bez rozlišení

² Nejedná se však o pobytovou službu ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

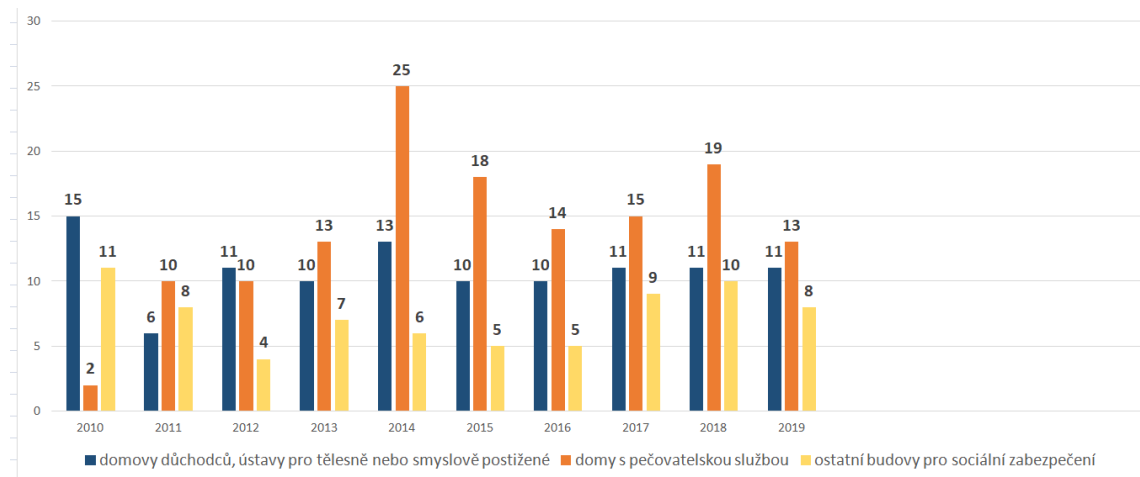
jednotlivých typů objektů. Následující grafy (obr. 7 a obr. 8) znázorňují dvě nejvýznamnější příčiny v jednotlivých kategoriích v letech 2010–2019.

tab. 3: Celkové počty jednotlivých příčin požárů v objektech sociální péče za sledované období

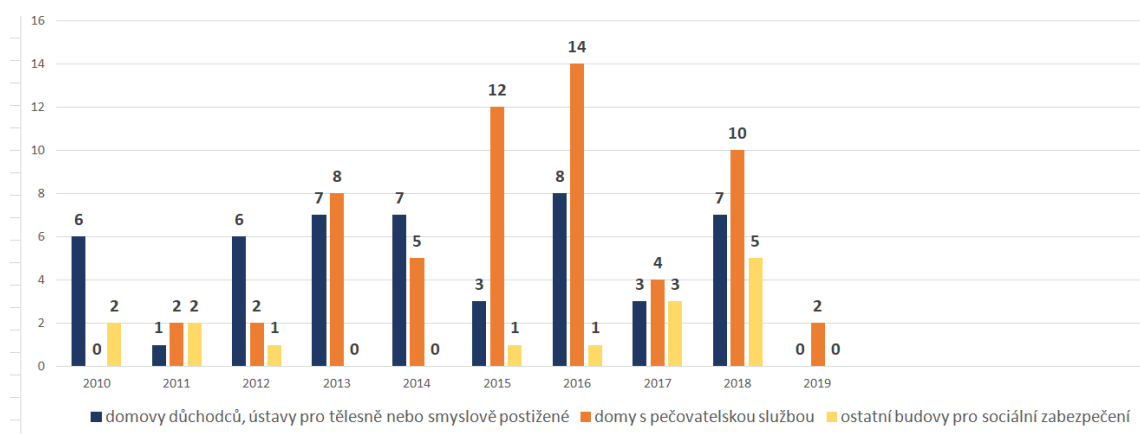
požáry	nedbalost	technická závada	jiné
320	185	76	59

Další grafy znázorňují jednotlivé druhy nedbalostních jednání (obr. 5) a technických závad (obr. 6) ve všech třech typech sledovaných objektů. U grafu na obr. 5 nejsou znázorněny tzv. „nespecifikované nedbalosti“, kdy nebylo možné jednoznačně určit jednu verzi. Celkově se jednalo o 19 požárů.

Zvláštní pozornost je však také nutné věnovat zejména úmyslně založeným požárům a požárům vzniklých v důsledku snahy o sebevraždu nebo sebepoškození. V roce 2019 dosáhly 9% podílu celkových příčin a v roce 2018 dokonce 18% podílu.

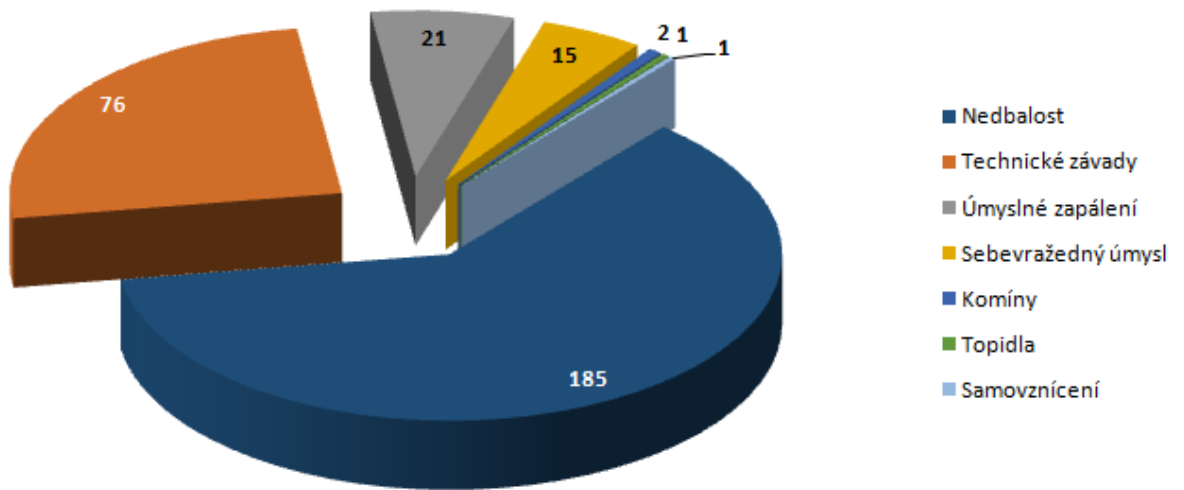
obr. 1: Počet požárů v jednotlivých typech sledovaných objektů (2010–2019)

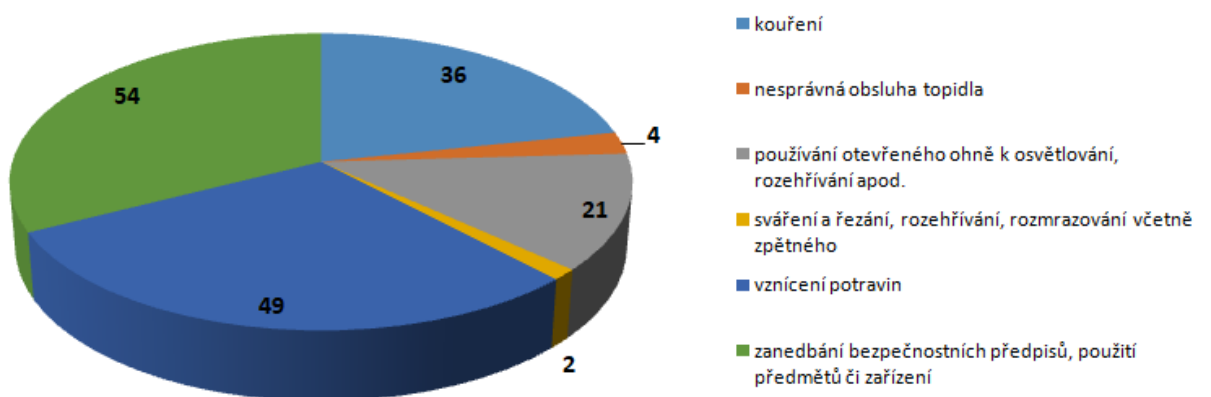
obr. 2: Počet zraněných při požáru v jednotlivých typech sledovaných objektů (2010–2019)

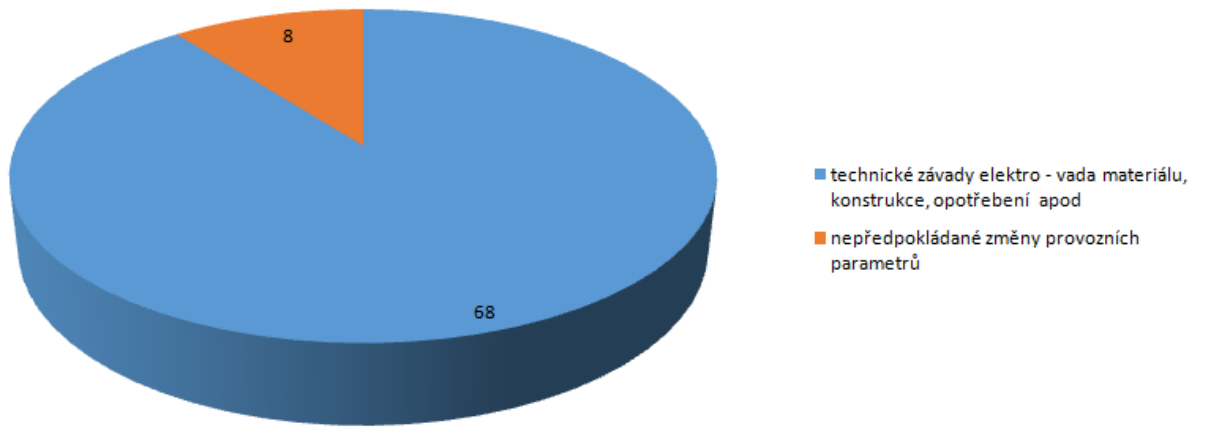
obr. 3: Počet úmrtí při požáru v jednotlivých typech sledovaných objektů (2010–2019)

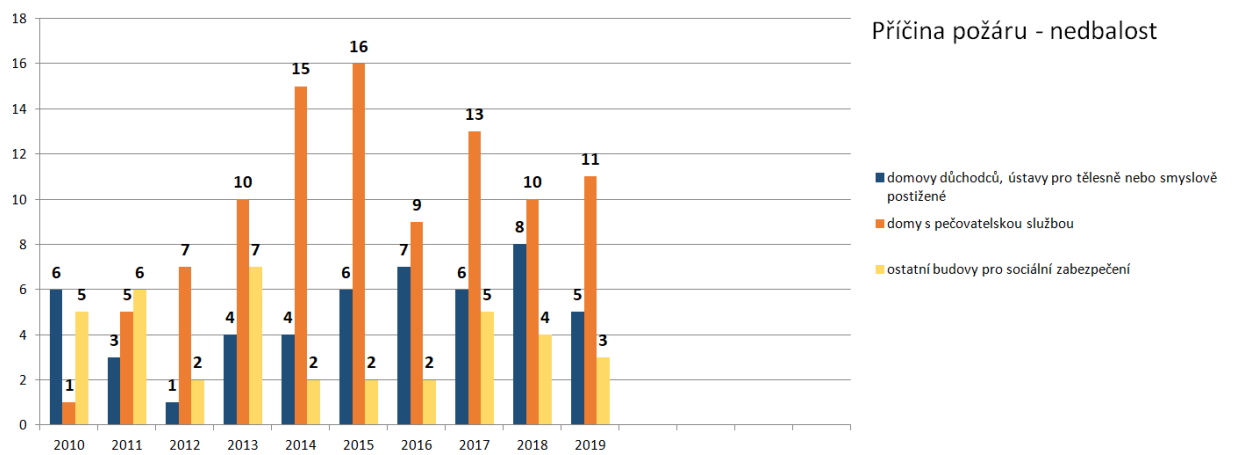
obr. 4: Příčiny požáru ve všech typech sledovaných objektů (2010-2019)

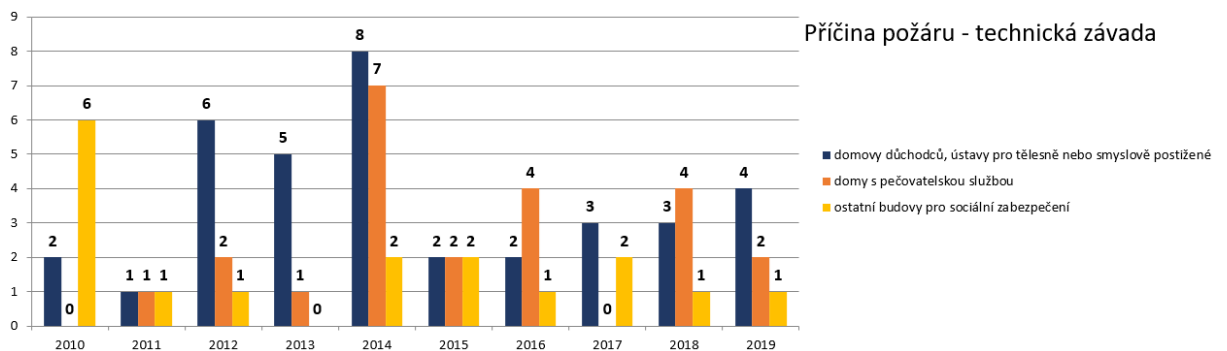
obr. 5: Druhy nedbalostních jednání

obr. 6: Druhy technických závad

obr. 7: Nedbalost jako příčina v požáru v kategoriích sledovaných objektů

obr. 8: Technická závada jako příčina v požáru v kategoriích sledovaných objektů

2 Předcházení vzniku požáru

2.1 Vstup do problematiky

Následující text vychází ze statistických údajů (viz kapitola 0). Data jednoznačně ukazují, že hlavní příčinou vzniku požáru je nedbalostní jednání a technické závady. Abychom mohli efektivně snižovat riziko možnosti vzniku požárů z těchto příčin, je nutné dodržovat základní pravidla, která jsou nastavena v legislativních předpisech, popř. v technických normách. První částí řeší problematiku snižování rizika možnosti vzniku požáru z hlediska nedbalostního jednání člověka. Další částí se věnují především lhůtám revizí jednotlivých technických zařízení (elektrických a plynových) a také pravidlům při provozu spalinových cest.

2.2 Co dělat, aby nedocházelo k požárům

Nedbalostní jednání a technické závady jsou ze statistického hlediska nejčastější příčinou vzniku požáru. V objektech, kde se poskytují služby sociální péče pobytovou formou, tvoří více jak 85 % ze všech příčin vzniku požárů. Zákonné povinnosti, které jsou stanoveny především v zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o PO“), ve vyhlášce č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci), ve znění pozdějších předpisů a ve vyhlášce č. 34/2016 Sb., vyhláška o čištění, kontrole a revizi spalinové cesty (dále jen „vyhláška o spalinové cestě“), se dají shrnout do následujících bodů:

- § 1 odst. 2 zákona o PO: počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru;
- § 5 odst. 1 písm. c) zákona o PO: dodržovat technické podmínky a návody výrobků nebo činností;
- § 42 odst. 1 vyhlášky o požární prevenci: při používání tepelných, elektrických, plynových a jiných spotřebičů postupovat podle návodů výrobce, popř. podle dokumentace technicky a funkčně srovnatelných druhů a typů spotřebičů;
- § 43 odst. 1 zákona o PO, vyhláška o spalinové cestě: provádět čištění, kontrolu a revize spalinové cesty.

2.2.1 Nedbalost

V těchto objektech je příčinou požáru z více jak poloviny právě nedbalostní jednání. Z jednotlivých druhů příčin v této kategorii (viz obr. 5) má statisticky největší podíl vznícení potravin a kouření. Obecný právní požadavek na žádoucí jednání je vyjádřen hned na začátku zákona o PO a to v § 1 odst. 2 zákona o PO: *„každý je povinen počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru.“* Přestože v sobě tento obecný požadavek zahrnuje veškeré počínání člověka, které vede ke snížení rizika vzniku požáru, lze tuto komplexnost alespoň částečně a zjednodušeně vyjádřit základními pravidly:

- provádím jen tu činnost, ke které mám kompetence (KDO);
- činnost provádím jen na místech k tomu určených (KDE);
- při činnostech dodržuji všechna pravidla a postupy (JAK);
- při činnostech používám jen to, co je k dané činnosti potřebné (ČÍM).

Činností se v tomto případě chápe jako děj, konání nebo jednání člověka (nejedná se o provozované činnosti dle § 4 odst. 2 a 3 zákona o PO). Tato

jednoduchá pravidla lze konkretizovat a rozepsat u jednotlivých rizikových činností v objektu (vaření, kouření apod.) včetně stanovení podmínek požární bezpečnosti.

2.2.2 Technické závady

Technické závady jsou druhou nejčastější příčinou. Základním předpokladem, pro eliminaci rizika vzniku požáru od elektrických a plynových zařízení, je alespoň dodržovat pravidelné lhůty jejich revizí. Tato část je věnována pouze normovým požadavkům. Legislativní předpisy nejsou z důvodu účelu uváděny.

2.2.2.1 Lhůty revizí elektrických zařízení

- Lhůty pravidelných revizí elektrických zařízení určuje norma **ČSN 33 1500³** v kapitole 3.9. Lhůta je závislá na druhu prostředí, na umístění elektrického zařízení a na druhu objektu.
- V této normě je podrobně popsáno **určení vnějších vlivů**, které mají vliv pro konkrétní elektrické zařízení v daném prostoru nebo prostředí. Jednotlivé vlivy jsou popsány písmeno-číslicovým označením. Určení vnějších vlivů je povinné pro nové elektrozařízení nebo elektroinstalace.

Shrnutí: Elektrická zařízení musí být konstruována pro dané prostředí, jednotlivé komponenty musí být určeny do daného prostředí. Lhůty pravidelných revizí jsou podle tohoto prostředí také určeny (tab. 4 a tab. 5).

2.2.2.2 Lhůty revizí elektrických spotřebičů

Lhůty pravidelných revizí elektrických spotřebičů určuje norma ČSN 33 1610, viz tab. 6. Lhůta je závislá na prostředí, ve kterém je spotřebič používán, dále na způsobu použití (spotřebiče držené v ruce, přenosné spotřebiče, připevněné spotřebiče) a na typu ochrany elektrického spotřebiče:

- **Spotřebiče držené v ruce** – při provozu se přímo drží (elektrické ruční nářadí, elektrické spotřebiče v kuchyni: mixéry, žehličky atd.);
- **Přenosné spotřebiče** – s odnímatelným příívodem (mikrovlonná trouba, televize, audiotechnika, PC, chladnička atd.);
- **Připevněné spotřebiče** – přímo upevněné spotřebiče (elektrický kotel, pračka stroje v dílně);
- **Třída ochrany I** – s ochranným kolíkem (chladnička, stolní PC, elektrická trouba);
- **Třída ochrany II** – s dvojitou izolací (elektrické nářadí, nabíječky mobilu);
- **Třída ochrany III** – spotřebiče na bezpečné napětí (12 až 50 V dle druhu prostředí).

³ Pozn.: Tato norma odkazuje na již neplatnou normu ČSN 33 0300, ta je v současné době nahrazena normou ČSN 33 2000-5-51, ed.3.)

tab. 4: Lhůty pravidelných revizí podle typu prostředí (ČSN 33 1500)

Prostředí dle ČSN 33 0300	Vnější vlivy dle ČSN 33 2000-5-51, ed.3	Revizní lhůty v rocích
venkovní, pod přístřeškem	AB1 až AB3, AB6 až AB8 + AD3 až AD5 + ostatní vlivy podle místní situace	4
studené, horké, vlhké, se zvýšenou korozní agresivitou, prašné s prachem nehořlavým, s biologickými škůdci	AA2, AA6, AB1, AB2, AB6 až AB8, AE6, AK2, AL2	3
s otřesy, pasivní s nebezpečím požáru, pasivní s nebezpečím výbuchu	AG2, AG3, BE2, BE3	2
mokrý, s extrémní korozní agresivitou	AD2 až AD8, AF4	1

tab. 5: Lhůty pravidelných revizí podle umístění elektrického zařízení

Prostředí dle ČSN 33 0300	Vnější vlivy dle ČSN 33 2000-5-51, ed.3	Revizní lhůty v rocích
zděné, obytné a kancelářské budovy	BD1	5
rekreační střediska, školy, mateřské školy, jesle, hotely, a jiná ubytovací zařízení	BA2, BD4	3
prostory určené ke shromažďování více než 250 osob (např. v kulturních a sportovních zařízeních, v obchodních domech a stanicích hromadné dopravy apod.)	BD3, BD4	2
objekty nebo části objektů provedené ze stavebních hmot stupně hořlavosti	C2, C3, CA2	2
prozatímní zařízení stavenišť	-	0,5

tab. 6: Lhůty pravidelných revizí podle typu prostředí (ČSN 33 1600)

Skupina spotřebičů	Třída spotřebiče	Lhůta pro spotřebiče držené v ruce	Lhůta pro přenosné spotřebiče
Skupina A – spotřebiče poskytované formou pronájmu	I, II a III	před vydáním uživateli a dále podle skupiny užívání	před vydáním uživateli a dále podle skupiny užívání
Skupina B – spotřebiče používané ve venkovním prostoru	I / II a III	1x za 3 / 6 měsíců	1x za 6 měsíců
Skupina C – spotřebiče používané při průmyslové a řemeslné činnosti ve vnitřních prostorách	I / II a III	1x za 6 / 12 měsíců	1x za 24 měsíců
Skupina D – spotřebiče používané ve veřejně přístupných prostorách	I, II a III	1x za 12 měsíců	1x za 24 měsíců
Skupina E – spotřebiče používané při administrativní činnosti	I, II a III	1x za 12 měsíců	1x za 36 měsíců

2.2.2.3 Lhůty kontrol a revizí plynových zařízení

Lhůty pravidelných kontrol a revizí plynových zařízení určuje norma ČSN 38 6405. Podrobnosti ke kontrolám a revizím jsou uvedeny v kapitole III normy. Je nutné rozlišit kontroly a revize.

- **Kontrolou** se rozumí posouzení, zda stav provozovaného zařízení odpovídá technickým požadavkům, požadavkům bezpečnosti práce a technických zařízení a požadavkům požární ochrany a provádějí se nejméně jednou za rok.
- **Revizí** se rozumí celkové posouzení zařízení, při kterém se prohlídkou, vyzkoušením, popř. i měřením zjišťuje provozní bezpečnost a spolehlivost zařízení nebo jeho částí a posoudí se i technická dokumentace a odborná způsobilost pracovníků pověřených obsluhou a provádějí se podle harmonogramu revizí nejméně jedenkrát za tři roky, pokud není jinými předpisy nebo orgány státního dozoru stanoveno jinak.

2.2.2.4 Lhůty kontrol a čištění spalinové cesty

Problematika spalinových cest je řešena v zákoně o PO (§§ 43–47) a vyhláškou o spalinové cestě. Lhůty čištění a kontrol spalinové cesty jsou uvedeny v následující tabulce (ve vyhlášce je to příloha 2).

tab. 7: Lhůty kontrol a čištění spalinové cesty

Výkon spotřebiče	Činnost	Druh paliva připojeného spotřebiče paliv				
		Pevné		Kapalné		Plynné
		Celoroční provoz	Sezónní provoz	Celoroční provoz	Sezónní provoz	
≤ 50 kW	Čištění spalinové cesty	3x za rok	2x za rok	2x za rok	1x za rok	1x za rok
	Kontrola spalinové cesty	1x za rok		1x za rok		1x za rok
> 50 kW	Kontrola a čištění spalinové cesty	2x za rok		1x za rok		1x za rok

2.2.2.5 Kontrola spalinové cesty

Kontroly je možno provádět kdykoliv v jakémkoliv ročním období, avšak doporučuje se je provádět v letních měsících, kdy se netopí. Po provedené kontrole je nutné nechat si vypracovat **zprávu o kontrole**, která musí být uložena u provozovatele, majitele nemovitosti. Pokud budou během kontroly zjištěny závažné nedostatky, které mohou ohrozit zdraví lidí vlivem otravy nebo požáru, je nutné uvědomit na tento stav stavební úřad nebo orgán státního požárního dozoru a ti mohou zakázat topení v nemovitosti do doby, než se podaří napravit nedostatky.

Při zanedbání provádění **pravidelných kontrol** se majitelé vystavují kromě rizika ohrožení majetku a životů lidí, udělení **pokuty až 25 000 Kč**. Kontroly je možno vynechat jen v případech, kdy je spotřebič odvětráván fasádou anebo u nepoužívaných komínů, které musejí být označeny cedulkou "mimo provoz".

Kontrolu spalinové cesty provádí **odborně způsobilá osoba**, která má živnostenské oprávnění v oboru kominictví. Při kontrole spalinové cesty se provádí posouzení:

- bezpečného umístění hořlavé konstrukce, materiálu a předmětu v návaznosti na konstrukční provedení spalinové cesty a připojeného spotřebiče paliv,
- komína, zejména z hlediska jeho požární bezpečnosti a provozuschopnosti,
- zajištění volného a bezpečného přístupu ke komínu, k jeho vymetacím, čisticím a kontrolním místům,
- zajištění požární bezpečnosti stavby, zvláště při prostupu spalinové cesty vodorovnými a svislými stavebními konstrukcemi, půdním prostorem nebo střechou a vývodů spalin obvodovou stěnou stavby,
- stavebně technického stavu.

2.2.2.6 Čištění spalinové cesty

Nejvhodnější období pro čištění je před **začátkem topné sezóny**, lhůty pro čištění jsou uvedeny v tab. 7. Čištění spalinových cest provádí odborně způsobilá osoba, která je držitelem živnostenského oprávnění v oboru kominictví. Spalinovou cestu pro odtažení spalin od spotřebičů na pevná paliva se jmenovitým výkonem spotřebiče do 50 kW včetně může provádět čištění majitel svépomocí, kdy je nutno si vést **provozní deník** s termíny o provedeném čištění.

2.2.2.7 Revize spalinové cesty

Revize je nutno provádět:

- před výměnou nebo novou instalací spotřebiče paliv,
- před uvedením spalinové cesty do provozu nebo po každé stavební úpravě komína,
- při změně druhu paliva připojeného spotřebiče,
- po komínovém požáru,
- při vzniku trhlin ve spalinové cestě, platí i pro podezření na vznik trhlin.

Revize komínů a spalinové cesty provádí odborně způsobilá osoba:

- revizní technik komínů,
- revizní technik spalinových cest,
- specialista bezpečnosti práce, revizní technik komínových systémů.

Na stránkách <https://aplikace.hzscr.cz/revizni-technik-spalinovych-cest/> je možné ověřit, zda je revizní technik **oprávněn vykonávat revizi spalinové cesty**.

3 Jak zajistit bezpečnost při požáru

V rámci projekčních prací se vytváří koncept požární bezpečnosti formulovaný v požárně bezpečnostním řešení (PBR). V PBR nejde úplně o prevenci vzniku požáru, ale o minimalizaci škod při případné události. Pokud už dojde v budově k požáru, budova na tento stav musí být připravena. Je potřeba budovu navrhnout tak, aby nedošlo k nekontrolovatelnému rozšíření požáru, aby byla umožněna bezpečná evakuace osob a aby byl zajištěn bezproblémový zásah HZS.

Požadavky norem požární bezpečnosti vycházejí vždy úrovni poznání v té dané době. Technika a přístupy se neustále mění a vyvíjejí, normy se pak na tento vývoj snaží reagovat. Pokud se staví budova nová s tím, že má sloužit sociální službě, dá se dispozičně a technicky na tento provoz velmi dobře připravit tak, aby i všechny požadavky požární bezpečnosti při běžném provozu co nejméně obtěžovaly.

Zcela odlišnou pozici mají provozy sociálních služeb, které se navrhuje do stávajících objektů. S vědomím toho, že uvést stávající objekt do stavu, který by zcela splňoval aktuální požadavky požární bezpečnosti, může být finančně nebo technicky velmi náročně nebo dokonce nemožné, jsou u rekonstrukcí povoleny určité úlevy. Rekonstruovaný objekt se tedy pouze snaží přiblížit určitému ideálnímu stavu, viz kapitola 3.

Současné požadavky požární bezpečnosti budov, v nichž se provozují sociální služby, shrnuje norma ČSN 73 0835, konkrétně kapitola 9 pro domy s pečovatelskou službou a kapitola 10 pro ústavy sociální péče. Úhelnými kameny konceptu požární bezpečnosti jsou mimo jiné:

- **Rozdělení objektu do požárních úseků;** Požární úseky jsou prostory, které jsou navzájem oddělené požárně dělicími konstrukcemi (PDK) – stěnami, stropy a uzávěry s dostatečnou požární odolností. V požárním úseku může dojít ke vzniku požáru. Je ale nutné, aby PDK dokázaly eliminovat rozšíření požáru z jednoho požárního úseku do druhého.

V budovách sociálních služeb jsou určité prostory, které musí tvořit samostatné požární úseky. A zde je třeba přesně určovat způsob užívání prostoru, protože samostatným požárním úsekem se může požadovat každá jednotka pro ubytování, pokud jde o domov pro seniory, anebo se prostor může rozdělovat do tzv. lůžkových jednotek s maximálně 20 projektovanými lůžky, tedy požárních úseků tvořených soustavou pokojů s chodbami.

Tento rozdíl se pak projeví zejména u dveří: Dveře na hranici požárních úseků jsou totiž těžší a musí být opatřeny samozavíračem, což komfortu při užívání nepřidává. U dveří uvnitř lůžkové jednotky tento požadavek odpadá.

- **Omezení hořlavosti zabudovaných stavebních výrobků;** Materiálovou základnu nábytku a vybavení téměř limitovat nelze, zabudované konstrukce ale ano. Minimálně hořlavé tak mohou být stěny, podhledy nebo jiné nenosné

konstrukce uvnitř požárního úseku. Transparentní plochy (okna, světlíky a prosklené části dveří) musí být dokonce nehořlavé. Přísné jsou také požadavky na vnější zateplení, podlahové krytiny nebo hořlavost kabelů a jiných vedení.

- **Dva směry úniku;** Až na výjimky, kterými jsou velmi krátké únikové cesty sloužící maximálně pro 12 klientů sociální péče, je potřeba, aby se z prostoru sociální péče unikalo dvěma směry. Dva směry úniku ale mohou být zajištěny oběžnou chodbou, která ústí například do jednoho schodiště.
- **Zajištění bezpečné evakuace;** V rozměrnějším objektu (objekt s více podlažími) je nutné navrhnout alespoň jednu chráněnou únikovou cestu (CHÚC), což je samostatný požární úsek s minimálním požárním zatížením a s instalovaným požárním větráním. Již od dvou podlaží je nutné navrhovat CHÚC typu B. Dále pokud je navržena spojovací chodba, která propojuje požární úsek jednotky pro ubytování nebo lůžkové jednotky s CHÚC, pak to musí být samostatný požární úsek bez požárního rizika.

Únikové cesty musí být udržovány tak, aby byly v případě požáru byly volně průchodné a evakuace po nich nebyla omezována. V případě, kdy je nutné v běžném provozu (např. z důvodu bezpečnosti klientů) udržovat dveře na únikové cestě uzavřené, je tuto skutečnost nutné posoudit v požárně bezpečnostním řešení a navrhnout příslušná technická (nikoli organizační) opatření. V současné době existují technické prostředky umožňující za běžného provozu blokovat dveře na únikové cestě (a bránit tak např. nežádoucímu útěku klientů ze zařízení), přičemž je současně zajištěna jejich funkčnost v případě požáru.

V prostoru takové spojovací chodby a navazujících CHÚC je zcela nutné minimalizovat požární riziko. Až na určité výjimky zde není možné umístit hořlavý, popřípadě čalouněný nábytek, dekorace a jiné. Je tedy více než výhodné v návrhu nešetřit zejména na svislých komunikacích a nejlépe oddělit schodiště, které se používá v běžném provozu, např. při návštěvách a jiných setkáních, a schodiště utilitární, které by sloužilo evakuaci ve formě CHÚC.

- **Navržení evakuačních výtahů;** U vyšších objektů od 4 podlaží je navíc nutné navrhovat evakuační výtahy. V ústavech sociální péče je nutné navrhnout alespoň dva, minimální rozměry klece jsou 1,2 x 2,3 m.
- **Příprava exteriéru pro požární zásah;** Prostory kolem objektu musí být navrženy tak, aby byl možný požární zásah. Ke všem vchodům, kudy se zásah předpokládá, musí vést přístupová komunikace. U vyšších objektů, obvykle 3 podlaží a výše, je potřeba zřídit také nástupní plochu. Všechny tyto prostory musí být trvale volné a přístupné. Problém může nastat, pokud je objekt, popřípadě nástupní plocha, uvnitř uzavřeného areálu. Brána navržená pro příjezd HZS do areálu musí být při vyhlášení poplachu otevřená. Pokud je v objektu navržená elektrická požární signalizace nebo lokální detekce požáru, lze otvírání brány napojit na vyhodnocovací jednotku tohoto systému. Komplikací může být situace, kdy žádná taková detekce není – v tomto

případě je nutné v požárním řádu vyčlenit osobu, která půjde přístup HZS připravit.

V exteriéru budov sociální péče by navíc mělo být evakuační shromaždiště – dostatečně vzdálená a rozlehlá plocha pro koncentraci všech evakuovaných osob.

- **Zajištění dostatečného počtu funkčních zařízení pro prvotní protipožární zásah;** V rámci PBR se v objektu navrhuje přenosné hasicí přístroje a nástěnné hydranty. Obě zařízení slouží pro prvotní zásah a obě zařízení má obsluhovat uživatel objektu (v případě sociálních služeb nejspíše zaměstnanci). V případě budov sociální péče by se velikost hasicích přístrojů měla volit s ohledem na strukturu uživatelů a případně volit větší množství lehčích hasicích přístrojů. Navíc je možné, že i lehčí (menší) hasicí přístroje budou mít dokonce lepší hasicí schopnost (uhasí více).

Možností, jak řešit požární bezpečnost, je více. Hledisek je celá řada: Budovy se mohou odlišovat rozměry nebo kapacitou a koncept PBS vytváří požární specialista s určitou vizí, popřípadě se svými dílčími prioritami, které mohou reagovat na místní okrajové podmínky. **Pokud jsou však jednotlivé prvky požární bezpečnosti specialistou navrženy, je potřeba udržovat jejich provozuschopnost. Navíc jde o položky provázané a kýžený efekt přinášejí pouze ve vzájemné součinnosti:**

- Je bezpředmětné, pokud je navržena chráněná úniková cesta s velmi účinným přetlakovým větráním, pokud dveře do ní vedoucí jsou zajištěny klínkem.
- Je bezpředmětné, pokud je navržena velkorysá nástupní plocha pro zásah HZS, pokud je za areálovými vraty, které se automaticky neotevrou.
- Je bezpředmětné, pokud jsou navrženy chráněné únikové cesty, pokud jsou v dobré víře dekorovány různými hořlavými výrobky.

Jak je patrné, v současných požadavcích na zajištění požární bezpečnosti objektů sociálních služeb se klade velký důraz na pasivní požární ochranu. Z aktivních prvků, které by zajistily včasnou detekci nebo by účinky požárů v zárodku likvidovaly, jsou vyžadována zařízení autonomní detekce a signalizace pro objekty do 50 lůžek a elektrická požární signalizace v případě objektu s kapacitou vyšší. Rozdíl mezi těmito dvěma zařízeními je zcela zásadní:

- Zařízení autonomní detekce a signalizace je napájeno obvykle 9V baterií, není napojeno na ústřednu a v případě vyhlášení poplachu pouze začne vydávat varovný signál (akustický, optický).
- Elektrická požární signalizace je soustava hlásičů napojených do ústředny. EPS předává informace osobám zajišťujícím represivní zásah, uvádí do činnosti signálem další PBZ, sleduje chod vybraných PBZ. Navíc jde o zařízení, které musí být pravidelně kontrolováno (až 1x měsíčně).

Pasivní požární ochrana zajištěná robustními stavebními konstrukcemi poslouží velmi dobře v případě vypuknutí požáru, respektive v případě již rozvinutého požáru. Nicméně požár může být likvidován mnohem efektivněji a s využitím menšího počtu sil, pokud je likvidován ve svých prvotních fázích a není mu dovoleno se rozšířit. Včasná detekce požáru alespoň v rámci daného objektu do prostoru s výskytem personálu (vrátnice, sesterna) a včasná informovanost represivních složek HZS by měla být prioritou.

obr. 9: Příklady nevhodného vybavení chráněných únikových cest

4 Reakce na požár

Zajištění bezpečnosti osob (klientů i zaměstnanců) v zařízeních sociálních služeb v případě požáru je prvořadým úkolem. Je důležité si uvědomit, že požár je vysoce dynamický děj a po jeho vzniku mají osoby v zasaženém objektu pouze omezený čas k tomu, aby se mohly přemístit do bezpečí. Z toho důvodu musí být zajištěno, aby byl požár v objektu co nejrychleji identifikován. K tomuto slouží zejména elektrická požární signalizace nebo zařízení autonomní detekce a signalizace, které dokáží detekovat požár v jeho počátku a vyhlásit poplach (a tím na požár upozornit).

Po zjištění požáru musí na tento neprodleně reagovat personál zařízení, požár ohlásit a zahájit evakuaci objektu nebo jeho požárem zasažené části, případně zahájit prvotní hasební zásah. Správná reakce personálu je přitom pro zajištění bezpečnosti při požáru stěžejní a je podmíněná pravidelným školením a nácvikem pro konkrétní objekt a situaci.

Detailní a konkrétní informace o požadovaném postupu dotčených osob při požáru se nachází v dokumentaci požární ochrany, zejména pak v požární poplachové směrnici a požárním evakuačním plánu. **Požární poplachové směrnice** vymezují činnosti zaměstnanců, případně dalších osob při vzniku požáru⁴. **Požární evakuační plán** upravuje postup při evakuaci osob z objektů zasažených nebo ohrožených požárem⁵.

Obecné zásady postupu při vzniku požáru

1. **Ohlášení požáru na tísňovou linku:** V případě, že je objekt vybaven elektrickou požární signalizací připojenou na pult centralizované ochrany hasičského záchranného sboru kraje, je informace o zjištěném požáru přenášena samočinně. Telefonické ohlášení požáru zabere v ideálním případě cca 1 minutu.
2. **Provedení prvotního hasební zásahu:** Je-li požár zjištěn včas, je relativně snadné jej uhasit i pro uživatele objektu (zejména personál). To může vést k tomu, že následně není nutné provádět např. evakuaci celého objektu/podlaží, ale jen bezprostředního okolí vzniku požáru. Je-li to možné (požárem je zasažen jen omezený prostor, např. jednotlivý předmět – odpadkový koš, jídlo na sporáku apod.) a nejsou-li požárem přímo ohrožovány osoby, doporučuje se vždy pokusit požár uhasit. Pro prvotní hasební zásah lze využít následující prostředky:
  - přenosný hasicí přístroj (typ přenosného hasicího přístroje musí reflektovat prostředí, ve kterém je umístěn a schopnosti osob, u kterých se předpokládá, že jej použijí; menší hasicí přístroje mohou použít např. i fyzicky méně zdatní klienti zařízení),
  - nástěnný hydrant s hadicovým systémem (ideálně s tvarově stálou hadicí, která zabezpečuje, že je možno systém použít jednou osobou),
  - hasicí sprej (jako doplněk k výše uvedeným – snadné použití, ovšem s omezenou hasicí schopností),
  - hasicí roušky a hasicí deky (vhodné do kuchyní, viz obr. 10).

⁴ Obsah požární poplachové směrnice viz § 32 vyhlášky o požární prevenci.

⁵ Obsah požárního evakuačního plánu viz § 33 vyhlášky o požární prevenci.

3. **Evakuace objektu:** Oproti běžným stavbám (jakými jsou kancelářské budovy, obchody apod.) se v objektech poskytujících sociální péči nachází větší počet osob se sníženou schopností pohybu nebo orientace nebo přímo neschopných samostatného pohybu. Evakuace těchto osob tak může být podmíněna asistencí nebo přímo záchranou ze strany dalších osob, přičemž naprosto klíčovou roli představuje zejména služba konající personál.

Nachází-li se v objektu pouze osoby, které jsou schopny se samy (bez cizí pomoci) z požárem zasaženého objektu evakuovat, je možné přijmout **strategii přímé evakuace** objektu po nechráněných nebo chráněných únikových cestách, případně s využitím evakuačního výtahu, obdobně, jako je tomu u běžných staveb.

Ve většině objektů sociální péče ovšem nelze předpokládat, že po vyhlášení požárního poplachu klienti objekt sami opustí, a proto musí být těmto podmínkám přizpůsobena i samotná stavba, ve které se pak počítá s postupnou evakuací osob ne přímo mimo objekt, ale v první fázi do další požárně zabezpečené části objektu v rámci podlaží. Tato strategie bývá označována jako **postupná evakuace** nebo **horizontální evakuace** (vzhledem k tomu, že první fáze evakuace probíhá vodorovně v jednom podlaží). Detailněji bude popsána v následující podkapitole.

Významným prvkem, který usnadňuje a urychluje evakuaci imobilních klientů, jsou pojízdná lůžka, evakuační podložky nebo evakuační křesla (viz obr. 11). Je žádoucí, aby se tyto evakuační pomůcky staly standardním vybavením zařízení sociální péče. Personál zařízení musí být seznámen s používáním evakuačních pomůcek, a to zejména po praktické stránce (v rámci školení a cvičných evakuací).

obr. 10: Hasicí deka © wikipedia.cz

obr. 11: Evakuační podložka © medesacare.cz; evakuační křeslo (evakuační vozík) © solift.cz

4.1 Strategie postupné (horizontální) evakuace

Tato strategie vychází z předpokladu, že v první fázi bude pro zajištění evakuace osob neschopných samostatného pohybu k dispozici pouze omezený počet personálu, který neumožní v požadovaném čase evakuovat celý požárem zasažený objekt. Aby bylo možné tuto strategii aplikovat, musí být splněny zejména následující požadavky:

- Každé podlaží objektu je rozděleno do více tzv. evakuačních sekcí⁶, které tvoří samostatné požární úseky (propojené kouřotěsnými požárními uzávěry).
- Z požárem zasažené evakuační sekce je možné přesunout klienty po rovině přímo do chráněné únikové cesty, na volné prostranství nebo do sousední evakuační sekce, která je chráněna proti účinkům požáru.
- Chráněná úniková cesta nebo sousední evakuační sekce podle předchozího bodu je dimenzovaná tak, aby pojala všechny klienty z požárem zasažené sekce a zároveň plnila svůj účel (tzn. po chráněné únikové cestě je umožněna evakuace osob např. z vyšších podlaží; sousední evakuační sekce je schopna pojmout standardní osazenstvo i klienty přesunuté z požárem zasažené sekce).
- V objektu je k dispozici dostatečný počet personálu, který v požadovaném čase (přibližně do 10 minut) umožní evakuovat všechny klienty neschopné samostatného pohybu z požárem zasažené evakuační sekce.

Strategie postupné horizontální evakuace se skládá z následujících fází:

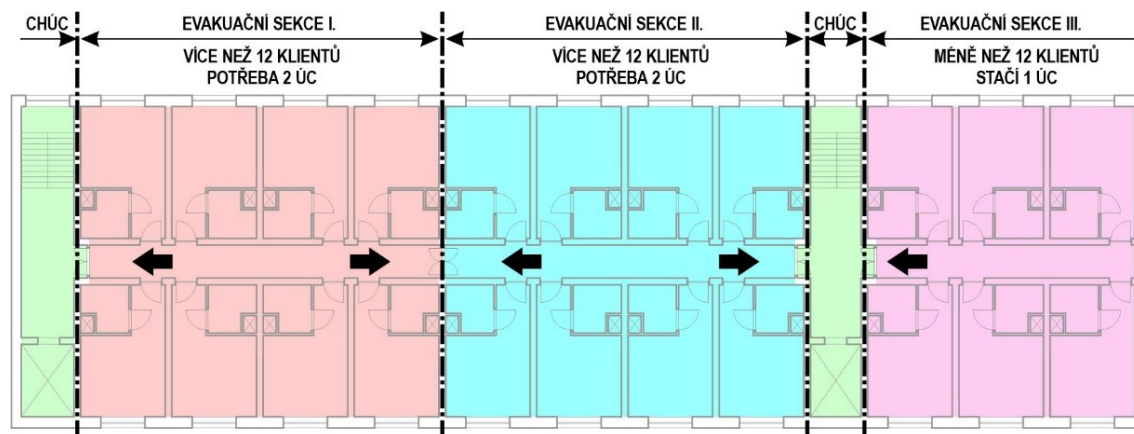
1. Evakuace v rámci evakuační sekce (z místnosti zasažené požárem by měly být osoby evakuovány/zachráněny jako první do přibližně 2 až 3 minut od zjištění požáru).
2. Horizontální evakuace do sousední požárem nezasažené evakuační sekce (s ohledem na dispozici, maximálně do 10 minut od zjištění požáru) nebo případně rovnou do chráněné únikové cesty nebo na volné prostranství.
3. Navazující vertikální evakuace po schodišti tvořícím chráněnou únikovou cestě nebo evakuačním výtahem a dále na volné prostranství.

⁶ V případě objektů projektovaných podle ČSN 73 0835 je ekvivalentem evakuačních sekcí zajištění evakuace po rovině do požárního úseku podle 8.4.1.2 ČSN 73 0835.

V případě ověření výše uvedených časových limitů pro evakuaci klientů je možné zjednodušeně počítat s tím, že jeden zaměstnanec, který se dostaví do 2 až 3 minut od ohlášení požáru, je schopen ve výše uvedeném čase 10 minut z požárem zasažené evakuační sekce přemístit 2 osoby neschopné samostatného pohybu; případně 3 osoby, je-li délka evakuační trasy menší než 20 metrů. Přesnější časy lze určit na základě reálných zkoušek v daném objektu, a zohlednit tak konkrétní podmínky, dispozici a používané evakuační pomůcky.

Příklad rozdělení podlaží na evakuační sekce umožňující postupnou horizontální asistovanou evakuaci klientů zařízení sociální péče je uveden na obr. 12.

obr. 12: Příklad rozdělení podlaží na evakuační sekce umožňující horizontální evakuaci klientů

5 Školení

5.1 Vstup do problematiky

Chování zaměstnanců a klientů v případě požáru je zásadní. Všichni zaměstnanci by měli dostat základní kvantum informací, které by mělo zohlednit specifika daného objektu, a měli by jim jednoznačně rozumět. Nejde o to, aby zaměstnanec byl specialista v oboru požární bezpečnosti, ale aby pochopil svou roli, kterou bude v rámci řešení mimořádně události zastávat. Kapitola je rozdělena do dvou hlavních podkapitol, ve kterých bude objasněn systém školení nastavený v právních předpisech v oblasti požární ochrany (zákon o PO a vyhláška o požární prevenci) a dále pak popsány konkrétní principy a zásady školení, jejichž dodržování je základem pro efektivní a aktivní přístup všech zúčastněných.

5.2 Školení z pohledu právních předpisů

5.2.1 Povinnost školit

Zajištění školení a odbornou přípravu zaměstnanců o požární ochraně je povinností ze zákona o PO (§ 16, povinnost se vztahuje na stavby, kde se vykonávají činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím – v tomto případě se jedná o stavby, které jsou na základě kolaudačního rozhodnutí určeny pro osoby se sníženou schopností pohybu a orientace) a vztahuje se na všechny fyzické osoby, které jsou v pracovním nebo jiném obdobném poměru.

Školení o PO se provádí zvláště pro:

1. vedoucí zaměstnance a
2. pro ostatní zaměstnance.

Školení vedoucích zaměstnanců provádí odborně způsobilá osoba nebo technik požární ochrany, a to vždy při nástupu do funkce. Dále se opakuje **jednou za tři roky**.

Školení zaměstnanců pak může provádět proškolený vedoucí zaměstnanec nebo preventista požární ochrany. Školení se provádí při nástupu do zaměstnání, případně při změně pracoviště a opakuje se **nejméně jednou za dva roky**.

Samostatně je také upravena odborná příprava preventistů požární ochrany a zaměstnanců zařazených do preventivních požárních hlídek. Školení těchto osob provádí odborně způsobilá osoba nebo technik požární ochrany, a to **nejméně jednou za rok**.

Preventista požární ochrany může zajišťovat úkoly vyplývající ze zákona o PO [§ 5 odst. 1 písm. d)], tzn. označování pracovišť a míst příslušnými bezpečnostními značkami, příkazy, zákazy a pokyny ve vztahu k požární ochraně, včetně míst, kde jsou věcné prostředky PO a požárně bezpečnostní zařízení. Rovněž může zajišťovat provádění různých kontrol na úseku PO, zejména pak preventivní prohlídky nebo kontroly provozuschopnosti požárně bezpečnostních zařízení, kde není vyžadováno výrobcem, aby tyto kontroly prováděla osoba jím pověřená.

Preventivní požární hlídky se zřizují v prostorách s nejméně třemi zaměstnanci, kde se provozuje činnost se zvýšeným požárním nebezpečím. Jejich úkolem je

dohlížet na dodržování předpisů o požární ochraně a v případě vzniku požáru provést nutná opatření k záchraně ohrožených osob, přivolat jednotku požární ochrany a zúčastnit se likvidace požáru.

5.2.2 Obsah školení

Obsah školení **pro zaměstnance** je dále specifikován ve vyhlášce o požární prevenci (§ 23). Jde v podstatě o seznámení:

- s organizací a zajištěním požární ochrany a se základními povinnostmi vyplývajícími z předpisů o požární ochraně;
- s požárním nebezpečím vznikajícím při činnostech provozovaných právnickou osobou nebo podnikající fyzickou osobou v místě výkonu práce zaměstnance;
- s požárním řádem, s požárními poplachovými směrnicemi, popřípadě s požárním evakuačním plánem a další dokumentací obsahující stanovení podmínek požární bezpečnosti při činnostech vykonávaných na pracovišti;
- se zvláštními požadavky na provoz a obsluhu instalovaných technických zařízení v případě požáru;
- se zajištěním požární ochrany v době sníženého provozu a v mimopracovní době,
- s rozmístěním a se způsobem použití věcných prostředků požární ochrany na pracovišti;
- s funkcí, popřípadě způsobem obsluhy požárně bezpečnostních zařízení na pracovišti.

Odborná příprava zaměstnanců zařazených do **preventivních požárních hlídek** se skládá z:

- teoretické části – seznámení s požárním nebezpečím provozované činnosti, se způsobem vyhlášení požárního poplachu, přivolání jednotky požární ochrany a s poskytnutím pomoci v souvislosti se zdoláváním požáru;
- praktické části – seznámení s rozmístěním a použitím věcných prostředků požární ochrany a požárně bezpečnostních zařízení, se způsobem, podmínkami a možnostmi hašení požárů, evakuace osob, zvířat nebo materiálu.

Odborná příprava **preventistů požární ochrany** obsahuje seznámení stejné jako u zaměstnanců (viz výše), ale je rozšířeno o seznámení se:

- způsobem a lhůtami provádění preventivních požárních prohlídek;
- způsobem vedení požární knihy nebo jiného prokazatelného vedení záznamu o provedených preventivních požárních prohlídkách.

Dokumentace o školení a odborné přípravě

Dokumentaci o školení zaměstnanců, vedoucích zaměstnanců tvoří:

- tematický plán;
- časový rozvrh školení;
- záznam o provedeném školení.

Dokumentaci o odborné přípravě preventivních požárních hlídek a preventistů požární ochrany tvoří:

- tematický plán;
- časový rozvrh odborné přípravy;
- záznam o provedené odborné přípravě.

5.3 Školení z pohledu praxe

Osoby odborně způsobilé, technici požární ochrany, popř. preventisté požární ochrany (dále jen „školitelé“), jsou z hlediska provozu v objektu při zajišťování požární bezpečnosti nejdůležitějšími osobami a jejich činnost je v této oblasti zásadní. Školit je jedna z mnoha „dovedností“, které tyto osoby musí zvládnout, bez ohledu na to, jaké základní pedagogické kompetence mají. Už jen sestavit tematický plán školení k tak specifickým objektům, kterými objekty, kde je poskytovaná služba sociální péče pobytovou formou, dozajista jsou, je velice komplikovaný a náročný úkol. V praxi tak vznikají zcela obecné tematické plány, které postrádají konkrétnost a jednoznačnost s daným objektem. Následující text je zaměřen alespoň na základní pravidla, která by měla být v rámci školení dodržena.

5.3.1 Základní pravidla při tvorbě tematického plánu

Pokud má být přenos informací efektivní a správný, musí být při tvorbě tematických plánů dodržena základní pravidla. Tematický plán musí být:

- konkrétní – na konkrétní objekt,
- komplexní – oblast kognitivní (vzdělávací, poznávací), oblast afektivní (postojovou) a oblast psychomotorickou (výcvikovou, automatizace žádoucích činností apod.),
- konzistentní – nastavení jednotlivých bloků témat, které na sebe logicky navazují a vzájemně se ovlivňují,
- přiměřený – stanovení takových cílů, které jsou splnitelné i za předpokladu, že neklesne jejich náročnost,
- kontrolovatelný – vymezení cíle má vyjadřovat, jaké činnosti, jakého výkonu je schopen v určité etapě svého učení školený dosáhnout.

Školitel si musí hned na začátku odpovědět na elementární otázky:

1. co má sdělit;
2. komu to má sdělit;
3. jak to má sdělit;
4. kde to má sdělit.

5.3.2 Co má sdělit

Předávané informace by se měly týkat vždy:

- **objektu⁷ (hmoty)** - vždy vycházet z projektové dokumentace, resp. požárně bezpečnostního řešení (dále jen „PBR“); u stávajících objektů (bez PBR) z reálného stavu:
  - rozdělení do požárních úseků (význam rozdělení),
  - požárně bezpečnostní zařízení (dále jen „PBZ“) v objektu (druhy, rozmístění apod.),
  - základní funkce a význam PBZ (zaměřit se hlavně na vyhrazená PBZ, požární dveře apod.),
  - hasicí prostředky (PHP, vnitřní hydranty a jiné),
  - únikové cesty,
  - riziková místa z hlediska možnosti vzniku požáru.

- **činností (chování)**
  - základní pravidla chování před, při a po vzniku požáru,
  - rozdělení rolí jednotlivých zaměstnanců (zaměstnanec, preventista, preventivní požární hlídka), nastavení systému kontrol, viz checklist v příloze 1,
  - vyhledávání a rozpoznání nebezpečí včetně postupů předávání informací v rámci nastavených rolí,
  - hlášení vzniklého požáru (jak, komu),
  - postupy hašení (používání prostředků k hašení – praktická část),
  - postupy evakuace (cvičný požární poplach, viz dále),
  - zvládnutí komunikace s klienty před, při a po požáru,
  - místa a pravidla pro kouření, vaření apod.

5.3.3 Komu to má sdělit

Základní rozdělení rolí podle legislativy je uvedeno výše (zaměstnanci, preventisté a členové preventivní požární hlídky). Vždy je nutné:

- zvolit cíle, formy a metody školení tak, aby respektovaly jednotlivé role,
- interval školení stanovit na základě „rizikovosti“ objektu a schopností školených osob (legislativa stanovuje pouze minimální intervaly).

5.3.4 Jak to má sdělit

Jedná se o stanovení organizační formy a metody školení. U organizační formy se bude jednat o:

1. **diferencované školení** – rozdělit jednotlivá školení dle jednotlivých rolí;
2. **hromadné a frontální školení** – teoretická část výuky;
3. **individualizovaná školení** – praktická část (používání prostředků k hašení).

⁷ V rámci konkrétnosti a komplexnosti zvolit formu názorné ukázky přímo v objektu (např. u PBZ, PHP, únikové cesty apod.- viz dále)

Co se týče metod školení, půjde především o:

1. **informačně receptivní metody** – předávání hotových informací realizovaná formou výkladu, vysvětlováním, popisem, ilustrací apod. pomocí učebních textů a prezentací;
2. **reproduktivní metody** – organizované opakování, je nutné konstruovat systém jednotlivých hodin tak, aby tato metoda vždy navazovala na činnosti již známé prostřednictvím informačně-receptivní metody;
3. **metody problémového výkladu** – kdy školení neznají správné řešení a musí se kní na základě osobních aktivit dopracovat (např. vyhledávání a rozpoznávání nebezpečí v objektu);
4. **metody názorně demonstrační** – předvádění konkrétní činnosti (pasivní i aktivní pozorování).

Samostatnou „metodou“ školení je **cvičný požární poplach**. Legislativa stanovuje základní povinnosti (interval, ohlášení) v § 32 a § 33 vyhlášky o požární prevenci.

Povinnost ověřovat činnosti zaměstnanců cvičným požárním poplachem je u objektů, kde se provozuje činnost se zvýšeným požárním nebezpečím, **na rozhodnutí osoby odborně způsobilé**, a to na základě stanovení podmínek požární bezpečnosti. Jinými slovy to znamená, že pokud si nestanoví v podmínkách požární bezpečnosti, že bude pravidelně (nejméně jednou za rok) vyhlašován cvičný požární poplach k ověření opatření uvedených v požárně poplachových směrnících (viz § 32), tak k tomuto ověření nedojde.

Je nutné a potřebné zdůraznit, že cvičný požární poplach, je u objektů, kde je poskytovaná služba sociální péče pobytovou formou, **zcela zásadním prostředkem** nejenom pro školení (**automatizace žádoucích činností, v rámci např. evakuace**), ale i pro získávání důležitých informací pro další zlepšování úrovně požární bezpečnosti jako takové.

Základní principem je stanovit:

- cíle (scénáře cvičení, slabiny evakuace, změna postupů při evakuaci apod.),
- osoby a jejich role,
- formy cvičení (částečná – jen části objektu, bez/s účastí klientů apod.),
- metody vyhodnocení.

V rámci těchto cvičení by měla osoba odborně způsobilá (popřípadě další osoby, např. ředitel zařízení) plnit **roli pozorovatele** a zaměřit se (při průběhu cvičení a následném vyhodnocení) hlavně:

- na čas evakuace,
- na nedostatky při evakuaci způsobené klientem,
  - špatná „pohyblivost“ (i ve smyslu nepochopení evakuace ze strany klienta),
  - špatná komunikace (zaměstnanec-klient), apod.,
- na nedostatky při evakuaci způsobené zaměstnanci,

- špatné postupy (chyby při organizaci a činnostech),
- špatná komunikace (zaměstnanec-zaměstnanec, zaměstnanec-hasič apod.),
- špatná vybavenost (nosítka), apod.,
- využitelnost únikových cest (otevírání dveří, průchodnost apod.).

5.3.5 Kde to má sdělit

Z výše uvedeného textu vyplývá, že školení by mělo probíhat v:

1. **učebně** (např. teoretická část školení),
2. **objektu** (např. cvičný požární poplach),
3. **prostoru praktických dovedností** (např. používání prostředků k hašení).

6 Změny staveb (rekonstrukce)

6.1 Změny staveb z pohledu požární bezpečnosti

V případě změn stávajících objektů rozlišuje příslušná česká technická norma⁸ tři skupiny podle rozsahu prováděných změn z hlediska požární bezpečnosti.

- Změny, které zahrnují pouze úpravy, opravy, výměnu nebo nahrazení jednotlivých stavebních konstrukcí, technického zařízení budov nebo technologických zařízení se označují jako změny stavby **skupiny I**. Při těchto změnách se obecně nepředpokládají změny užívání zvyšující rizikovost objektu (např. navýšení ubytovací kapacity, umístění klientů s vyšším stupněm postižení). Při změně stavby skupiny I se uplatňují pouze omezené požadavky požární bezpečnosti a v praxi je pozornost věnována pouze tomu, aby změnou nedocházelo ke zhoršení stávajících podmínek požární bezpečnosti (které u starších objektů ale mohou být nevyhovující).
- Jako změny stavby **skupiny II** se označují případy rekonstrukcí starších staveb, které nebyly navrženy podle souboru norem požární bezpečnosti a u kterých rozsah změn a rekonstrukce přesahuje podmínky pro změnu stavby skupiny I. Jedná se tedy o objekty postavené v 70. letech 20. století a starší, ve kterých již dochází k negativním změnám užívání (např. zvyšování ubytovací kapacity) nebo přístavbám, nástavbám apod. U těchto změn se uplatňují specifické požadavky požární bezpečnosti, které mají za cíl zvýšit úroveň požární bezpečnosti v měněné části, ale zároveň reflektují, že se jedná o starší objekty a lze tedy současně uplatnit určité úlevy ve srovnání s novostavbami.
- Zásadní stavební úpravy starších staveb, kdy se např. objekt mění nástavbou nebo vestavbou o více než jedno podlaží, mění se přístavbou, která přesahuje 50 % zastavěné plochy původního objektu, nebo se vyměňují stropní konstrukce v rozsahu větším než 75 % podlahové plochy, se označují jako změny staveb **skupiny III** a postupuje se při nich s plným uplatněním současných požadavků požární bezpečnosti. S plným uplatněním požadavků je nutné počítat také u změn staveb novějších objektů, pokud se nejedná o změny rozsahem odpovídající změně stavby skupiny I (tj. de facto pouze o udržovací práce).

Z výše uvedeného vyplývá, že technické předpisy obecně pracují s filozofií respektování status quo starších staveb a v případě, že změny v těchto nevedou ke zvýšení rizikovosti objektu, nevyžadují se ani žádná další opatření z hlediska požární bezpečnosti. Tento postup ale na druhou stranu vede k tomu, že stávající starší objekty mohou z hlediska požární bezpečnosti zůstávat ve zcela nevyhovujícím stavu, pokud se jejich provozovatel rozhodne tuto problematiku ignorovat. V této souvislosti je nutné opětovně zdůraznit, že zajištění požární bezpečnosti zařízení sociální péče zůstává vždy na odpovědnosti jejich provozovatelů, nikoli na státu nebo hasičském záchranném sboru.

⁸ ČSN 73 0834 „Požární bezpečnost staveb – Změny staveb“

Proto se doporučuje v rámci rekonstrukcí vždy co nejvíce přiblížit podmínkám, které stanovují současně platné české technické normy požární bezpečnosti pro nové objekty (zejména ČSN 73 0802 a ČSN 73 0835). A to bez ohledu na skutečnost, zda je tento stav právními nebo technickými předpisy přímo vyžadován.

V budoucnu se doporučuje, aby případné dotační tituly na rekonstrukci starších objektů, ve kterých se nachází zařízení sociální péče, byly vázány na proinvestování určitého podílu i do zvýšení požární bezpečnosti stavby.

6.2 Minimální stavebně technické požadavky pro stávající objekty

Následují doporučená minimální stavebně technická opatření pro stávající objekty, ve kterých jsou poskytovány sociální služby zejména klientům neschopným samostatného pohybu, a které přitom nebyly navrženy podle platných norem požární bezpečnosti⁹. Tato opatření jsou v rámci každé oblasti obecně seřazena podle priority. Konkrétní prioritní opatření by měla být ovšem vždy stanovena ve vztahu k určité stavbě a klientům, pro které je určena. Je přitom nezbytné spolupracovat se zpracovatelem požárně bezpečnostního řešení objektu (autorizovanou osobou pro požární bezpečnost staveb) a odborně způsobilou osobou nebo technikem, který zajišťuje plnění podmínek požární ochrany v předmětném objektu.

Nelze-li některé z opatření ve stavbě realizovat, musí být posouzen vliv jeho absence a případně přijato jiné adekvátní opatření, které zajistí stejnou nebo vyšší úroveň požární bezpečnosti (např. instalace sprinklerového stabilního hasicího zařízení, navýšení početního stavu službu konajícího personálu nebo snížení počtu ubytovaných osob neschopných samostatného pohybu).

Detekce požáru

1. Instalace **elektrické požární signalizace** nebo **zařízení autonomní detekce a signalizace** pro včasnou identifikaci požáru. Přenos poplachu se i v případě zařízení autonomní detekce a signalizace doporučuje svést na místo se stálou obsluhou.
2. Elektrickou požární signalizaci se doporučuje prostřednictvím zařízení dálkového přenosu **připojit na pult centralizované ochrany** hasičského záchranného sboru kraje pro zajištění samočinného ohlášení požáru. Dle připravované změny zákona o PO by měli být provozovatelé osvobozeni od pravidelných měsíčních poplatků za připojení na pult centralizované ochrany HZS kraje.

⁹ Zejména ČSN 73 0802 „Požární bezpečnost staveb – Nevýrobní objekty“ a ČSN 73 0835 „Požární bezpečnost staveb – Budovy zdravotnických zařízení a zařízení sociální péče“.

Únikové cesty

1. Úprava stávajících nechráněných únikových cest na **chráněné nebo částečně chráněné únikové cesty určené pro vertikální evakuaci osob** z vyšších podlaží (tím je myšleno zejména oddělení schodiště od navazujících prostor požárně dělícími konstrukcemi a zajištění jeho větrání).
2. Rozdělení podlaží na **více požárních úseků pro zajištění horizontální evakuace**; tyto požární úseky mají ústít do chráněné nebo částečně chráněné únikové cesty.
3. Vybudování **druhé chráněné nebo částečně chráněné únikové cesty** z vyšších podlaží (tj. únikového schodiště, včetně např. vnějších otevřených schodišť), pokud je v objektu jen jedna úniková cesta, do které je z jednoho podlaží jednou nechráněnou únikovou cestou evakuováno více než 12 osob.
4. Instalace **evakuačního výtahu** pro vertikální evakuaci osob z vyšších nadzemních podlaží (ze čtvrtého nebo vyššího nadzemního podlaží).
5. Instalace **nouzového osvětlení** únikových cest.

Omezení rozvoje požáru

1. Náhrada **hořlavých povrchových úprav** konstrukcí (např. dřevěné nebo starší plastové obklady nebo podlahy) méně hořlavými stavebními výrobky, které splňují třídu reakce na oheň B-s1 u obkladů nebo C_{fi}-s1 u podlah z důvodu omezení šíření požáru po povrchu těchto konstrukcí.
2. Oddělení místností a prostor se zvýšeným rizikem vzniku nebo šíření požáru do **samostatných požárních úseků** (jedná se např. o kuchyňky, kuřárny, strojovny, rozvodny, rozvody VZT, stoupačky – obecně vše, co přímo nesouvisí s poskytováním sociální péče).
3. Instalace **nástěnných hydrantů** s hadicovým systémem pro prvotní hasební zásah.

7 A jak to dělat lépe nebo jinak?

Výše uvedené kapitoly se opírají o současně platnou legislativu a projekční zásady. Je ale pravda, že některé z těchto dokumentů nemusí být zcela aktuální. Norma ČSN 73 0835 o požární bezpečnosti zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče byla vydána v dubnu 2006, přičemž následně prošla dílčími změnami vydanými v únoru 2013 (upřesnění požadavků na evakuační výtahy) a dále v únoru 2020 (provazba na změny navazujících norem) a v září 2020 (vytvoření konsolidovaného znění). Vyhláška č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb, ve znění vyhlášky č. 268/2011 Sb., je jen o něco mladší. Některé požadavky jsou časem překonány, je také potřeba reagovat na „nepožární“ vývoj a trendy v oblasti pobytových služeb péče. V této kapitole jsou shrnuty některé myšlenky, které by dle autorů této metodiky mohly být v přípravě budoucích regulativů zohledněny:

1. sjednocení terminologie sociálních služeb napříč resorty;
2. rutinní kontroly a checklisty;
3. označování postelí;
4. pozitivní reflexe instalace PBZ;
5. alternativní opatření pro zajištění požární bezpečnosti stávajících objektů;
6. možnost postupné evakuace;
7. dveře na únikové cestě;
8. systémy detekce a vyhlašování;
9. širší klasifikace objektů sociálních služeb.

7.1 Sjednocení terminologie a změna ČSN 73 0835

Zejména u tak specifických a potenciálně rizikových objektů, jakými jsou objekty sociálních služeb, je již v rámci projektových příprav velmi důležitá koordinace mezi projektanty a budoucími uživateli objektu. Už v zárodku projektu musí být jasná kapacita objektu, způsob poskytování péče a cílová skupina klientů, i když je samozřejmě jasné, že se v určitých nuancích může lišit.

A ve fázi návrhu je potřeba, aby dotčené subjekty návrhu mluvily stejnou řečí. Jak bylo řečeno výše, zákon o sociálních službách definuje jednotlivé pobytové služby péče a u nich předpokládá způsob, jakým je péče poskytována. Stejně tak je jasná obecná struktura klientů těchto zařízení – lze odhadnout, jaké osoby a v jakém zastoupení se nacházejí v domovech pro osoby se zdravotním postižením, domovech pro seniory, domovech se zvláštním režimem nebo třeba v azylových domech.

Současná verze normy obsahuje i dimenzační tabulky se skladbou osob, kde se však ústavy sociální péče dělí podle formy postižení s odkazem na již neplatnou vyhlášku 182/1991 Sb., o sociálním zabezpečení. Není to tak, že by data v tabulce nebyla použitelná, jen je v současné době mnohem složitější se dohodnout na úrovni projektant – uživatel, jaké osoby a v jaké skladbě je možné v objektu navrhnout. Navíc s ohledem na fakt, že u většiny pobytových služeb péče, zejména u těch s dlouhodobějším užíváním klientů, se jednotlivá postižení mohou prohlubovat nebo dále kombinovat, je asi jistější uvažovat o nejhorším

možném výskytu postižení v jednotlivých zařízeních a na tento stav budovy navrhopat. Ve výčtu dále chybějí některé typy zařízení vzniknuvší od vydání této normy.

I když základní principy požární bezpečnosti v normě jsou nadále platné, bude nutné normu aktualizovat s ohledem na aktuální terminologii a nové trendy sociální péče. Předpokládá se také vyšší podíl a zohlednění aktivních požárně bezpečnostních zařízení (zejména stabilního hasicího zařízení – viz další podkapitola) na zajištění požární bezpečnosti zařízení sociální péče.

7.2 Rutinní kontroly a checklisty

Vhodným prostředkem požární prevence mohou být pravidelné rutinní kontroly nad rámec vyhláškou stanovených revizí vyhrazených zařízení. Tyto kontroly mohou být zcela basální, určené pro personál zařízení sociální péče sloužící pouze ke zjištění funkčnosti základních PBZ. S vědomím toho, že personál má již tak dost práce, jsou tyto kontroly navrženy tak, aby mohly být provedeny např. při pravidelné obchůzce – jde o to, aby se zjistilo, jestli dveře správně fungují, zda nejsou zaklínkované, zda hasicí přístroje jsou tam, kde mají být, jestli je k dispozici generální klíč a zda je umístěn tam, kde má být apod. Kontroly mohou ale být zevrubnějšího charakteru a může je provádět revizní technik. Tyto kontroly pak mohou obsahovat zjištění provozuschopnosti nouzového osvětlení nebo hydrantů. Frekvence kontrol by měla být co možná nejkratší – například týdně v případě základních kontrol, až po čtvrt- nebo půlroční kontroly v případě kontroly speciálních zařízení.

Pro přehlednost a kontrolovatelnost mohou být vytvořeny **checklisty**. Příklad kontrolního listu (checklistu), který by měl primárně sloužit pro potřeby proškolených členů preventivních požárních hlídek, popř. preventivistů požární ochrany (viz kapitola 5). Je to seznam jednoduchých uzavřených otázek v rámci dané problematiky a slouží k verifikaci základního stavu objektu/prostoru (hmoty) v konkrétním čase. Doporučený interval provádění těchto kontrol je **jednou za den, maximálně jednou za týden**. Viz Příloha 1.

7.3 Označování postelí, databázové systémy

Velmi jednoduchým a pro zajištění přehledu evakuovaných osob při požárním zásahu velmi účinným prostředkem je instalace identifikačních štítků, a to alespoň na postele. Navíc tyto štítky lze propojit do existujících databázových systémů, které dokážou evidovat „docházku“ v nepožárních situacích, stejně jako přítomnost osob na evakuačním shromaždišti při situaci požární.

7.4 Zohlednění instalace stabilního hasicího zařízení

Zahraničním trendem v zabezpečení zařízení sociální péče je sprinklerové stabilní hasicí zařízení. Jedná se o systém, který samočinně reaguje na vznik požáru a hasebním zásahem jej udržuje pod kontrolou, případně je schopen ho likvidovat v jeho počáteční fázi. Brání tak jeho rozšíření a celkovému vzplanutí chráněného prostoru. Patří do skupiny aktivních PBZ. Sprinklerové SHZ sestává zejména z výstřikových hlavíc (sprinklerů), potrubí, armatur (řídících ventilů, ventilových stanic), čerpadla a zdroje vody. Z hlediska požární bezpečnosti patří stabilní hasicí zařízení mezi nejspolehlivější a nejefektivnější prostředky. Jejich nevýhodou je vysoká (zejména pořizovací) cena.

Od května 2019 je v ČR platná také norma ČSN EN 16925, která řeší stabilní hasicí zařízení v budovách pro bydlení (včetně objektů služeb sociální péče o výšce do čtyř nadzemních podlaží) a která zohledňuje požadavky na stabilní hasicí zařízení v těchto typech budov. Tyto tzv. „rezidenční sprinklery“ mají snížené požadavky na jednotlivé části systému, díky čemuž je možné výrazně snížit náklady na jeho instalaci.

Instalace SHZ, ať již v plném nebo rezidenčním provedení, efektivně snižuje riziko rozšíření požáru, respektive požární riziko. Je tedy nasnadě, že toto pozitivně působící technicko-stavební opatření by mohlo zmírnit požadavky na instalaci jiných zařízení požární bezpečnosti.

Navíc instalace jakéhokoliv PBZ nad rámec normových požadavků, a u instalace SHZ to platí především, by měla být preferována, majitel (provozovatel) takového objektu by měl být k tomuto stavu pozitivně motivován. Nejjednodušší pozitivní motivace je motivace finanční: nadstandardně vybavený objekt by mohl dosáhnout na finanční úlevy při pojištění nebo zabezpečování objektu.

7.5 Alternativní opatření pro zajištění požární bezpečnosti stávajících objektů

V kapitole 3 byly zmíněny možné obtíže při adaptaci stávajícího objektu na objekt pobytových služeb péče. Pozn.: Velmi složité může být navrhnout provoz do budov sociálních služeb, které jsou památkově chráněné. V památkově chráněných budovách je eminentní rozpor mezi požadavky zachování původního stavu z hlediska památkové péče a novými provozními požadavky a standardy, a to nejen požárními.

Jsou objekty, u nichž je vytyčený ideální stav z hlediska požární bezpečnosti nedosažitelný, např.:

- Není možné vystavět druhé únikové schodiště, protože objekt se nachází v blokové zástavbě;
- Není možné vyměnit dekorativní dřevěné obklady na schodišti, protože jde o konstrukce významné historické hodnoty;
- Není možné provést protipožární zásah z exteriéru z nástupní plochy, protože kolem objektu není pro zřízení nástupní plochy vhodné místo.

Cílem je i nadále bezpečnost osob a ochrana majetku. Pokud je alternativním způsobem ponížena pasivní požární ochrana, tedy určité požadavky z kapitoly 3, je potřeba nahradit je buď jinými technicko-stavebními opatřeními (tedy jiným stavebním způsobem), nebo pokud nelze vylepšovat budovu, dokonce i technicko-organizačními opatřeními. Některé náhrady a úlevy jsou umožněny v normách PBS pro objekty postavené před rokem 1977. Pokud je potřeba se od požadavků PBS odchýlit více, je legální možností využít § 99 zákona o PO, a jít cestou tzv. požárního inženýrství. Mezi možná technicko-organizační opatření nad rámec normově povolených úlev mohou patřit:

- omezení hořlavých materiálů – například použití lůžkovin se sníženou hořlavostí;
- zlepšení poměru klient-zaměstnanec;
- vymezení zaměstnance pro PBS, a to formou např. trvalé služby nebo stálého požárního dohledu.

7.6 Možnost postupné evakuace

Současná norma PBS pro zdravotnická zařízení a ústavy sociální péče definuje základní stavebně-technické podmínky pro vedení horizontální evakuace – ve větších lůžkových jednotkách a v ústavech sociální péče vyžaduje rozdělit podlaží minimálně do dvou požárních celků s dostatečnou kapacitou pro ochranu klientů před účinky požáru. Bohužel, postupná evakuace není dále v normě podrobněji popsána z hlediska její organizace a dalších požadavků nestavebního charakteru. Princip postupné evakuace byl zevrubně popsán v kapitole 4.1.

7.7 Dveře na únikové cestě

Asi nejproblematičtějším požárním bezpečnostním zařízením v objektech pobytových služeb péče ve vztahu k běžnému provozu jsou dveře. Dveře zajišťují určitou úroveň soukromí, na druhou stranu jde vždy o překážku v pohybu. Pokud jsou navíc dveře na hranici požárních úseků nebo pokud jsou dveře na únikové cestě, zvyšuje se počet požadavků, které jsou na dveře kladeny:

- **Dveře na hranici požárních úseků** musí mít deklarovanou požární odolnost (brání v požadované době přenesení požáru), případně i kouřotěsnost (brání pronikání kouře). Takové dveře jsou těžší než klasické dveře a mají být při požáru uzavřené, což většinou znamená instalaci samozavírače.
- **Dveře na únikové cestě** se musí otvírat ve směru úniku, musí být dostatečně široké (minimálně 1,1 m, pokud se počítá s evakuací osob na lůžku) a dále musí být v určitých případech opatřeny speciálním kováním, např. panikovou hrazdou.

Tyto požadavky mohou být často kontraproduktivní: široké požární dveře budou o to těžší, navíc je nutné při každém průchodu „přetlačit“ samozavírač. Alespoň tento kolizní bod lze vyřešit velmi jednoduchým a finančně docela nenáročným řešením: Požární dveře totiž nemusí být uzavřeny stále, ale pouze při požáru. Požární dveře lze osadit elektromagnetem, který dveře drží otevřené. Elektromagnet může být napojen buď na hlásiče EPS, nebo na samočinné

hlásiče na obou stranách dveří, které při požáru vypnou přívod elektrické energie do magnetu, a tím umožní chod samozavírače, který dveře následně uzavře.

Dveře na únikové cestě, včetně těch požárních, představují při evakuaci vždy určitou překážku (obzvláště při asistované evakuaci). Jsou-li požární dveře blokovány v otevřené poloze elektromagnety ovládanými EPS, doporučuje se neuzavírat všechny dveře v rámci všeobecného poplachu v objektu, ale je-li to možné, spíše selektivně pro definovanou skupinu dveří (např. v rámci vymezené detekční zóny EPS). Cílem by mělo být uzavřít požární dveře tam, kde je to nutné – tj. v požárním úseku, ve kterém se vyskytuje kouř (k zabránění jeho šíření), nebo u CHÚC (z důvodu zajištění funkčnosti přetlakového větrání) – a zároveň ponechat otevřené požární dveře tam, kde by jejich uzavření komplikovalo evakuaci. Je nutné upozornit, že takový návrh je náročný z hlediska koordinace všech PBZ a musí být detailně řešen a popsán v požárně bezpečnostním řešení.

Zcela opačný problém dveří na únikové cestě vyvstává u těch zařízení, kde se vyskytují klienti se sníženou schopností orientace – např. osoby s demencí, jež je v běžném provozu žádoucí ponechat na známém místě, respektive znemožnit jim nekontrolovaný odchod (díky službě „zvláštního režimu“ jsou omezování na právech volného pohybu). I v tomto případě je patrný konflikt mezi běžným provozem (uzavřít klienty v bezpečí uvnitř) a požární situací (ponechat volné únikové cesty vedoucí do bezpečí venku):

- Současná legislativa (čl. 13.1.1 ČSN 73 0810¹⁰) umožňuje dveře na únikové cestě v běžném provozu blokovat, pokud jimi neuniká více než 100 osob a pokud se dveře odblokují
  - dostatečně označenými tlačítky umístěnými na obou stranách dveří;
  - na základě vyhlášeného poplachu systémem EPS, přičemž vedle takových dveří musí vždy být i tlačítkový hlásič.
- Možnou, zatím nepovolenou, alternativou může být „**zneviditelnění**“ dveří pro méně orientovaného klienta. Pokud jsou totiž dveře pro rizikové skupiny „neviditelné“, je ve většině případů možné je nechat neblokované a osazené klikou. Protože se u těchto osob stejně počítá s asistovanou evakuací, je pouze potřeba, aby personál byl dostatečně proškolen a věděl, že taková úniková cesta tu existuje. Samozřejmým předpokladem je únikovou cestu dobře označit nouzovým osvětlením a tabulkami (pro méně orientovaného klienta nepodstatné).

Jedním možným řešením je před dveře umístit lehce odstranitelnou překážku, např. květináč s rostlinou. Sofistikovanějším řešením je dveře schovat do textury stěny a opatřit je např. tapetou.

¹⁰ Pozn.: Za nepřijatelné blokování dveří se podle normy považuje i krabíčka s klíčkem u dveří.

7.8 Systémy detekce a vyhledávání

V současné legislativě se rozeznávají diametrálně 2 odlišné typy detekce požáru: autonomní detekce a signalizace podle ČSN EN 14604 pro objekty s menší kapacitou nebo systém EPS podle ČSN 34 2710 pro objekty nad 50 lůžek. Signalizace EPS pak musí být napojena na pult centralizované ochrany HZS kraje nebo musí být v objektu zřízena trvalá obsluha EPS, což by měly být alespoň dva zaměstnanci tak, aby bylo zajištěno, že u ústředny bude za všech situací alespoň jedna osob. Nemělo by tedy jít např. o zdravotní sestry v sesterně, které mají jiné povinnosti a mohou být současně odvolány ke klientům. V případě aktivní detekce se nabízejí 2 způsoby, jak optimalizovat funkci detekce požáru:

1. **Elektrická zabezpečovací signalizace:** Již dříve bylo uvedeno, že je důležité rychle detekovat požár alespoň v rámci objektu. Pozn.: Tímto způsobem to vlastně funguje v případě trvalé obsluhy, protože v prvotních fázích je úkolem dostavit se na místo detekce a ověřit případný požár. V případě **menších kapacit objektu** je možné uvažovat s tím, že signalizace v rámci objektu postačí a případnou komunikaci s HZS zajistí lidský element. Tehdy je možné detekci požáru spojit s případnými jinými systémy zajištění a zapojit požární čidla do linek elektrické zabezpečovací signalizace (EVS) nebo do jiného systému varování zaměstnanců, například systémy nouzové komunikace pro zdravotnictví.
2. **Signalizace mimo ústřednu:** V souvislosti se zmíněnými systémy nouzové komunikace je nutné zmínit, že již dnes existují tzv. systémy pacient-sestra, které umožňují informovat o nestandardní situaci zaměstnance pomocí domácích telefonů nebo dokonce standardních mobilních telefonů: Pacient zmáčkne tlačítko u své postele, signál přejde do vyhodnocovací jednotky a ta pak vyšle signál požadovaným způsobem jednomu nebo více zaměstnancům. Vyhodnocovací jednotce je nakonec jedno, jaký signál zpracovává. Zda jde o tlačítko u postele, pohybové PIR čidlo anebo požární hlásič.

Bohužel, systém pacient-sestra není doposud certifikován pro EPS. Vždy musí jít o nějaký zásuvný modul mimo tělo EPS. V tu chvíli jde pouze o nadstavbu, která ovšem nikterak nezmiří požadavky na EPS kladené. Tudíž přestože se signál z EPS odesílá na domácí telefon, stále musí být přítomna trvalá obsluha nebo instalováno zařízení dálkového přenosu.

Je také velmi důležité doplnit, že v rámci objektů sociálních služeb existují zařízení, kde je velmi žádoucí informovat výhradně zaměstnance, respektive není žádoucí vyhledávání všeobecného poplachu. Jde zejména o domovy se zvláštním režimem (např. s osobami s Alzheimerovou chorobou), kde klasický výstražný signál – siréna nebo zpráva evakuačního rozhlasu – může způsobit paniku, na níž jsou klienti velmi náchylní. Může se to též odrazit ve změně chování klientů, respektive jejich chování se může stát nepředvídatelným, a evakuace se tím zpomalí. PBZ, které má evakuaci usnadnit, je tedy kontraproduktivní.

Je potřeba, aby projektant PBR věděl o specifikách zařízení, resp. o možných specifikách klientů, a mohl podle toho správně navrhnout zařízení pro evakuaci.

Stejně tak je nutné, aby jiné formy vyhlásování poplachu byly legislativně umožněny:

- V případě výše zmíněné „signalizace mimo ústřednu“ je řešení jednoduché: pokud by zaměstnanci věděli o poplachu díky domácímu telefonu, vyhlášovat v prvních fázích všeobecný poplach není vůbec nutné.
- Další možností může být „kódový“ zvuk určený pro vyhlášení poplachu. V důsledku může jít o signál zcela nestandardní, třeba zvuk přírody (zurčení potůčku) nebo určitá píseň. Pokud by zaměstnanci věděli, že tento zvuk je signálem poplachu, pak mohou bez potíží začít s požadovanými úkony, aniž by se klienti jakkoliv rozrušili.

7.9 Širší klasifikace objektů sociálních služeb

Současné požadavky PBS hodnotí provozovatelé objektů sociální péče jako přísné. S ohledem na požadavky požární bezpečnosti v zahraničí je nutné podotknout, že tomu tak obecně není. Mezi jednotlivými zeměmi existují určité rozdíly – obecně lze konstatovat, že je-li určitá oblast z hlediska požadavků mírnější, bývá naopak jiná přísnější. Velmi podobně lze hodnotit např. předpis pro zdravotnická zařízení a zařízení sociální péče města Vídně, který je postaven na obdobných principech jako naše národní předpisy. V určitých aspektech je ale naopak výrazně přísnější (např. elektrická požární signalizace je vyžadována již pro zařízení s více než 6 klienty).

Problematické je, že požadavky PBS jsou s běžným provozem **kolizní**, a to zejména tehdy, pokud je návrh příliš finančně optimalizován. V kapitole 7.7 bylo poukázáno na to, že kolizní bod ve formě stále zavřených požárních uzávěrů lze odstranit efektivní a finančně nenáročnou soustavou elektromagnetů. Stejně tak není třeba hledět na hořlavost dekorace hlavního schodiště, pokud úniková cesta přes toto schodiště nebude vedena.

Jako problém bývá dále vnímáno, že požadavky PBS jsou **všeobecné**; pro jakýkoliv objekt pobytových služeb péče s kapacitou nad 15 lůžek platí, až na výjimky, ty stejné zásady. Tyto zásady musí sloužit a zajišťovat určitou úroveň bezpečnosti pro velmi kapacitní objekty (v ČR jsou domovy pro seniory s kapacitou přes 300 lůžek) a pro objekty s výskytem osob velmi postižených. Pak je nasnadě, že se u objektů s 20 lůžky mohou zdát stejné požadavky příliš přísné.

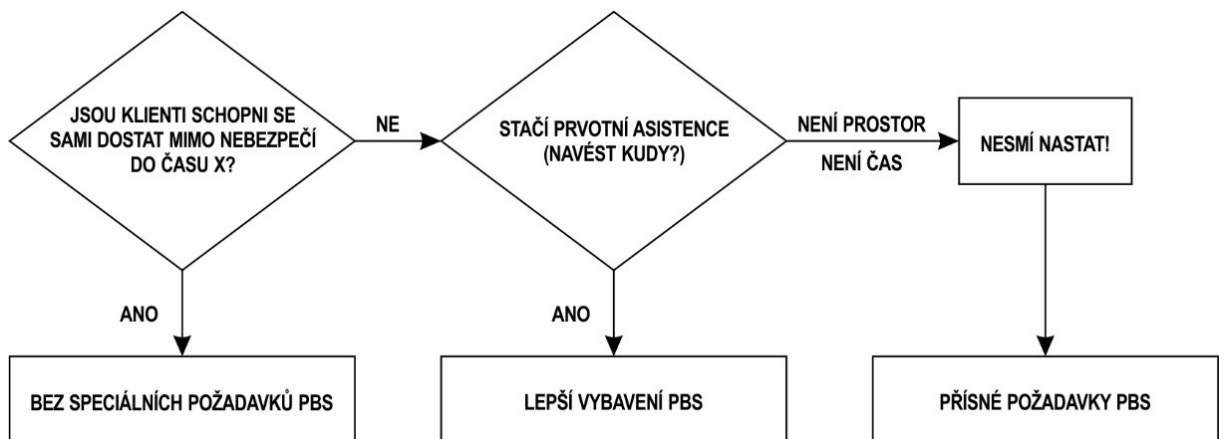
Bylo by tedy vhodné rozšířit počet kategorií, na něž by se následně kladly různé přísné požadavky požární bezpečnosti. V rámci rešerše byly brány v potaz různé možnosti kategorizace, nicméně větší počet kategorií, kategorizace na základě typu objektu (definice podle zákona o sociálních službách) nebo kategorizace podle procentuálního podílu indispozice není vhodné, protože může být matoucí nebo může bezděky umožňovat ohýbání návrhu ve prospěch nižších požadavků PBS. Navíc je nutné si uvědomit, že klienti pobytových služeb péče mohou s rostoucím věkem přibírat další indispozice. Nakonec přílišně rozdrobená kategorizace může být kontraproduktivní a nesystémová.

Pro nově navrhovanou kategorizaci byl brán v potaz koncept požadavků požární bezpečnosti stavby s ohledem na schopnost (nikoli možnost) osob opustit

nebezpečný prostor, viz obr. 13. Základním kritériem je v novém případě tzv. nejhorší možný výskyt indispozice, kde se rozlišují osoby:

- **plně mobilní**, které se při nestandardní situaci dokážou samy rozhodnout a odejít do bezpečí;
- **částečně (fyzicky nebo duševně) mobilní**, přičemž jde o osoby, které je potřeba do bezpečí navést, nicméně samotný pohyb dokážou v určitém limitním čase vykonat samy;
- **imobilní**, kterým je potřeba po celou dobu úniku alespoň asistovat nebo je třeba je do bezpečí odvést.

Pokud je tedy možné, že se v objektu díky plánovanému rozsahu péče může vyskytovat alespoň jeden klient imobilní, pak je potřeba koncepci PBS řešit s ohledem na tento stav indispozice. Koncepce PBS by se takto měla řešit pro celý objekt stejně, protože je lidsky nepřestavitelné, že se klient vlivem stáří nebo vyvstalé další indispozice přestěhuje do jiného křídla objektu s lepším požárním zabezpečením.

obr. 13: Koncept požadavků požární bezpečnosti stavby s ohledem na schopnost evakuace

Navrhuje se tedy matice absolutního projektovaného počtu klientů (v celém objektu) a nejhoršího možného výskytu indispozice. Z této je patrné, od jakého počtu osob v jednotlivé kategorii je nutné zpřísnovat požadavky požární bezpečnosti (viz tab. 8).

Pokud nejsou požadavky z hlediska PBS vyplývající z návrhu (např. z hlediska konstrukčního systému, požární výšky apod.) přísnější, mají být stanoveny minimální požadavky z hlediska požární bezpečnosti pro jednotlivé kategorie. Příklad budoucích možných požadavků viz tab. 9.

tab. 8: Matice požadavků požární bezpečnosti na základě schopnosti evakuace a počtu klientů

	počet osob		
	bez požadavku PBS	lepší vybavení PBS	přísné požadavky PBS
plně mobilní	7+7	50	> 50
částečně fyzicky/duševně (je potřeba klienty navést, zbytek zvládnou sami)	10	20	> 20
zcela imobilní	5	10	> 10

tab. 9: Požadavky požární bezpečnosti v jednotlivých kategoriích

	bez požadavku PBS	lepší vybavení PBS	přísné požadavky PBS
požární úseky	buňka pro max. 7 klientů	lůžkové oddělení pro max. 20 klientů	lůžkové oddělení pro max. 20 klientů
požární odolnost nosných konstrukcí	30 minut	45 minut	60 minut
požární odolnost ostatních požárně dělicích konstrukcí	30 minut	30 minut	30 minut
samozavírače na požárních dveřích	ano	ano	ano
samozavírače do ubytovacích jednotek	ne, doporučeno	ano	ano
kouřotěsnost požárních dveří	ano	ano	ano
požární pásy	ne	ne	ano
povrchové úpravy materiálů	D	B-s1,d0	B-s1,d0
počet únikových cest	1 ÚC	1 ÚC pro max. 20 klientů	1 ÚC pro max. 10 klientů
horizontální evakuace	ne	ne	ano
maximální počet klientů v požárním úseku/evakuační sekci na jednoho zaměstnance	-	10	5
typ chráněných únikových cest	A	B	B
evakuační výtah	ne	ano, nad 3 NP	ano
způsob detekce	autonomní hlásič kouře dle ČSN EN 14604	hlásiče požáru dle ČSN EN 54	hlásiče požáru dle ČSN EN 54 v systému EPS

PŘÍLOHA 1: CHECKLIST

Objekt/prostor	
Kontrola dne:	
Kontrolu provedl:	

téma	ano	ne	popis nedostatku
ÚNIKOVÉ CESTY			
Jsou únikové cesty správně označeny?			
Jsou únikové cesty volné?			
Jsou východy na volné prostranství správně označeny?			
Jsou východy na volné prostranství volné?			
Lze všechny dveře na únikové cestě snadno otevřít?			
NOUZOVÉ OSVĚTLENÍ			
Jsou svítidla v pořádku, nepoškozená?			
Svítil LED signalizace zeleně?			
Byl proveden test? (alespoň 1x týdně)			
Je systém funkční?			
PŘENOSNÉ HASICÍ PŘÍSTROJE			
Jsou správně umístěny?			
Jsou viditelné?			
Je k nim volný přístup?			
Jsou v pořádku, nepoškozené?			
VNITŘNÍ HYDRANTY			
Jsou viditelné?			
Je k nim volný přístup?			
Jsou hydrantové skříně nebo plomby nepoškozené?			
POŽÁRNÍ UZÁVĚRY			
Jsou na správném místě?			
Jsou v pořádku, nepoškozené?			
Jsou správně umístěny samozavírače?			
Funguje zavírání plynule až do zapadnutí střelky?			
Nejsou blokovány?			
HLÁSIČE KOUŘE			
Jsou na správném místě?			
Jsou v pořádku, nepoškozené?			
Byl proveden test? (alespoň 1x týdně)			
Jsou hlásiče funkční?			
HLAVNÍ OVLÁDÁNÍ BUDOVY			
Je volně přístupný TOTAL STOP nebo CENTRAL STOP?			
Je volně přístupný hlavní domovní rozvaděč?			
Je volně přístupný hlavní uzávěr plynu?			
Je volně přístupný hlavní uzávěr vody?			
Je volně přístupný hlavní uzávěr topení?			